

Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus?

Valtti-ohjelman pilottivaiheen raportti

Aija Saari & Heidi Skantz, 2017

ISBN 978-952-67633-7-8

TIIVISTELMÄ

Aija Saari & Heidi Skantz. Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus? Valtti-ohjelman pilottivaiheen raportti. Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU, 2017. 29 s. + liitteet

Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry:n toteuttaman Valtti-ohjelman (engl. PAPA) tavoitteena on lisätä vammaisten lasten ja nuorten fyysistä aktiivisuutta ja auttaa heitä löytämään liikunnallinen harrastus. Toimintamallia testattiin Suomessa vuonna 2016. Valtit olivat pääosin kuntoutuksen, liikunnan tai kasvatuksen alan opiskelijoita. Valtin tehtävänä oli laatia kokeiluohjelma ja toimia tukihenkilönä kokeilujen ajan. Valtti-ohjelma on osa EU:n tukemaa Sport Empowers Disabled Youth (SEDY) -hanketta 2015–2017.

Omaa Valttia haki kaikkiaan 367 erityistä tukea tarvitsevaa 6–23-vuotiasta lasta tai nuorta. Heistä 237 toteutti Valttikokeilut syksyllä 2016. Heidän Valttinaan toimi noin 250 opiskelijaa tai vapaaehtoista. Marraskuussa lähetettyyn sähköiseen palautekyselyyn vastasi 155 ohjelman läpikäynyttä lasta ja nuorta, 201 Valttia, 12 kunnan liikunnanohjaaja ja 16 opettajaa. Lisäksi koottiin alueellisten Valttikoordinaattoreiden suullinen palaute.

Palautekyselyyn vastanneista (155) 68 % oli poikia ja heidän keski-ikänsä oli 12 vuotta. Joka neljännellä oli keskittymisen (27 %), kommunikoinnin (27 %) ja/tai itsestä huolehtimisen (22 %) vaikeus. Heistä 54% vastasi löytäneensä liikuntaharrastuksen ja 61 % raportoi liikkumisen määrän lisääntyneen. Lapset ja nuoret kokeilivat kaikkiaan 37 erilaista liikuntamuotoa. Harrastuksen löytymistä edistää, jos ohjattava voi itse vaikuttaa harrastusvalintaan, liikunnan tuoma ilo, harrastusmahdollisuus heti koulun jälkeen ja yleiset onnistumisen kokemukset. Harrastuksen löytymistä estää, jos ohjattava ei pysty itsenäisesti kulkemaan harrastuspaikalle, avustajan, harrastuskaverin, kuljetuspalveluiden ja mukavan harrastusporukan puute, sekä soveltuvan ryhmän puute.

Valtaosalle Valteista ohjelma oli positiivinen oppimiskokemus: 87 % oli oppinut hyödyllisiä asioita tulevaa ammattiaan ajatellen ja 85 % suosittelisi Valttina toimimista opiskelutovereilleen. Yhden Valttiparin kustannukset olivat noin 300 euroa. Ohjelma on kustannustehokas tapa lisätä vammaisen lapsen tai nuoren sosiaalista osallisuutta ja fyysistä aktiivisuutta. Valttina toimiminen tukee tulevien ammattilaisten oppimista. Myös inklusiokehitys vauhdittuu, koska uusien kokeilijoiden myötä urheiluseurat joutuvat peilaamaan toimintatapojaan ja palvelujaan.

Asiasanat: harrastaminen, fyysinen aktiivisuus, inklusio, soveltava liikunta, vammaisurheilu, erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret

ABSTRACT

Aija Saari & Heidi Skantz. Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus? Valtti-ohjelman pilottivaiheen raportti. [Increasing physical activity and finding a hobby. Report from Valtti-programme pilot-phase.] Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU 2017. [Finnish Sports Association of Persons with Disabilities 2017. 29 pages + appendixes]

The model of PAPAI (Personal Adapted Physical Activity Instructor), Valtti in Finnish, was created by Finnish Sports Association of Persons with Disabilities (VAU) to find a physical hobby to children and young people with disabilities and to increase their physical activity levels and sport participation. The model was piloted and documented in Finland in 2016. The PAPAI's were mostly students of rehabilitation, sports and pedagogy. The PAPAI's role was to make a hobby try-out plan and act as a support person during the try-outs. Valtti-programme is part of the European Union (Erasmus+) funded Sport Empowers Disabled Youth (SEDY) project (2015–2017).

Altogether 367 children and young people with special needs aged 6–23 sent their application to get their own adapted physical activity instructor (PAPAI). Out of them 237 conducted the experimental periods in Autumn 2016. Their PAPAI's were students or volunteers, 250 in total. The feedback questionnaires were answered by 155 participants, 201 PAPAI's, 12 municipality sports instructors and 16 teachers. In addition, oral feedback from the PAPAI-coordinators was collected.

In the end 155 of participants who had completed the program answered to the feedback. Of them 68 % were boys and their mean age was 12 years. Every fourth had difficulties in concentration (27%), communication (27%) and/or taking care of oneself (22%). 54% reported that they found a new sport as a hobby and 61 % reported that their physical activity level had increased. They tried altogether 37 different sports. The facilitators to sports participation were, if the participant had influence on the selection of sports, fun and joy during the try out, ability to participate after school and feelings of success. The hindrances to sports participation were inability to move independently to the hobby, as well as lack of assistance, hobby friend, transportation or adapted sports opportunities.

Out of the PAPAI's 87% estimated that the role of PAPAI was a useful experience to their future career and 85% would recommend the role of PAPAI for future students. For VAU, the costs of one participant and the PAPAI were approximately 300 euros. The program was a cost-efficient way to increase social inclusion and physical activity of the participant. PAPAI role supports learning outcomes of future professionals. Moreover, the programme facilitates inclusion in sports clubs by bringing new members to their activities.

Keywords: Sport participation, physical activity, social inclusion, adapted physical activity, disability sport, children and adolescents with special needs

JOHDANTO

Valtti on suomalainen innovaatio

”Etukäteen ihmettelin ideaa. Mikseivät vanhemmat vain itse vie lapsiaan harrastuksiin? Kun käytin tunteja ja tunteja etsiessäni kokeilupaikkoja ymmärsin, ettei se todellakaan olekaan niin helppoa! Valteille on siis mielestäni tarvetta.” Valttina toiminut opiskelija

Valtti-ohjelman pilotti vuonna 2016 oli osa kansainvälistä Euroopan Unionin rahoittamaa SEDY-hanketta (Sport Empowers Disabled Youth), jossa on mukana yhdeksän partneria seitsemästä maasta (Hollanti, Suomi, Iso-Britannia, Italia, Ranska, Liettua, Portugali). Suomesta mukana on Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU. Vuonna 2015 SEDY-hankkeessa koottiin perustietoja eri maista, kuten tietoja vammaisten lasten määrästä, liikuntaan osallistumisesta ja liikuntajärjestelmistä. Vuonna 2016 pilotoitiin VAU:n kehittämä Valtti-ohjelma. Vuonna 2017 hankkeessa koottuja tietoja ja hyviksi koettuja käytäntöjä levitetään koko Eurooppaan. Hanketta koordinoi hollantilainen ammattikorkeakoulu (Amsterdam University of Applied Sciences, School of Sports & Nutrition), jonka verkkosivuille¹ on koottu lisätietoja.

Vammaiset lapset harrastavat liikuntaa vähemmän ja ovat liikunnallisesti passiivisempia kuin heidän vammattomat ikätoverinsa. VAU:n tehtävänä vuonna 2016 oli kehittää uusi toimintamalli vammaisten lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen helpottamiseksi, testata sen toimivuus ja koota englanninkielinen käsikirja (Saari & Skantz 2016). Valtti-ohjelmassa testattiin toimintamallia, jossa opiskelija tai vapaaehtoinen ohjaaja (Valtti) saattaa erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai nuoren liikunnallisen harrastuksen pariin.

Valtti-ohjelman hakuvaiheessa helmi-maaliskuussa 2016 omaa Valttia haki kaikkiaan 367 erityistä tukea tarvitsevaa lasta tai nuorta, joista 237 toteutti kokeilut loppuun. Heidän ohjaajikseen haki 335 opiskelijaa toimimaan Valtteina 19 eri yhteistyöoppilaitoksesta ympäri Suomea. Valttien tueksi palkattiin 15 Valtti-koordinaattoria. Valttikokeilut suoritettiin syksyllä 2016 ja loppupalautteet koottiin marras-joulukuussa 2016. Lista yhteistyöoppilaitoksista ja Valttikoordinaattoreista löytyy liitteestä 1.

Tässä raportissa esitellään Valtti-ohjelma, sen toteutus ja kohderyhmä minkä lisäksi kootaan tulokset (Lisääntykö liike? Löytykö harrastus?) ja kehittämis ehdotukset. Raportti perustuu ohjelman palautekyselyihin ja ohjelman yhteydessä koottuihin dokumentteihin. Jyväskylän yliopiston terveystieteiden maisteriopiskelija Heidi Skantz toteutti sähköisen palautekyselyn Valtti-ohjelmaan osallistuneille lapsille ja nuorille. Luvut 2–3 perustuvat Skantzin syksyllä julkaistavaan pro gradu -työhön. (Skantz 2017) VAU:ssa harjoittelijana toiminut Akseli Makkonen laati sähköisen kyselyn Valttina toimineille opiskelijoille ja vapaaehtoisille, ja Aija Saari kokosi kyselyn tulokset lukuun 4. Haaga-Helia Ammattikorkeakoulun liikunnanohjaajaopiskelija Jenna Kallatsa kokosi 26.11.2016 järjestettyyn loppuseminaariin kuntien erityisliikunnanohjaajien, opettajien ja Valtti-koordinaattorien palautteet (Kallatsa 2016). Raportin kokoamisessa hydynnettiin perheiden, Valttien, opettajien ja yhteistyökumppanien sähköposteja sekä Valttien valokuvia kokeiluista ja päiväkirjoista.

Valtti-ohjelmasta tai ohjelman innoittamana on parhaillaan työn alla viisi opinnäyte- tai pro gradu -työtä, joiden kuvaukset löytyvät tämän raportin lopusta (liite 2). Valtti-toimintamallia testataan parhaillaan Hollannissa, Portugalissa ja Liettuassa. Eri maiden tulokset ja kokemukset kootaan Re-Aim -mallin² avulla (liite 3), jolla arvioidaan, onnistuttiinko saavuttamaan tavoiteltu kohderyhmä (Reach), kuvataan tulokset (Effects), hahmotellaan hankkeen yhteistyökumppanit ja toimintaympäristö (Adoption), kuvataan sen toteutus (Implementation) ja lopuksi pohditaan toimintamallin jatkuvuutta ja tulevaisuutta (Maintenance). Arviointimallin mukaiset tiivistelmät on koottu lukujen loppuun.

Lyhyt sanasto:

Valtti-ohjelma = valtakunnallinen ohjelma vammaisille ja erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille. Kokonaisuuteen kuuluvat Valtti-haku, Valtit, ohjattavat, Valtti-koordinaattorit ja kokeilujakso.

Valtti-toimintamalli = soveltavaa liikuntaa tai esimerkiksi liikuntaneuvontaa opiskeleva henkilö toimii konsultoivassa roolissa. Valtti selvittää ohjattavan kiinnostuksen kohteet, laatii harrastuskokeilusuunnitelman ja toteuttaa kokeilujakson.

Valtti = "Vammaisliikunnan konsultti", vapaaehtoinen tai opiskelija, joka saattaa ohjattavan harrastusten pariin. Myös "Valtti-ohjaaja".

Valtti-ohjattava = Valtti-ohjelmaan osallistuva vammainen tai erityistä tukea tarvitseva lapsi tai nuori.

Valttikoordinaattori = alueellinen tai paikallinen Valtti-ohjelman vastuhenkilö. Koordinaattori vastaa paikallisista yhteyksistä oppilaitokseen, harrastustarjontaan, perheisiin ja ohjattaviin ja Valtteihin.

PAPAI = Valtti englanniksi (Personal Adapted Physical Activity Instructor)

SEDY = EU:n tukema hanke (Sport Empowers Disabled Youth), josta on tuettu Valtti-ohjelman 2016 pilottia.

Helsingissä 6.3.2017

Aija Saari & Heidi Skantz

Sisällysluettelo

	JOHDANTO	4
1	Ohjelman kuvaus	7
2	Kohteena vammaiset lapset ja nuoret	9
3	Liike lisääntyi ja harrastuksia löytyi	11
4	Valttina toimiminen	19
5	Onnistumisen avaintekijöitä	23
6	Mitä opittiin?	27
	LÄHTEET	29
	LIITTEET	30

1. OHJELMAN KUVAUS

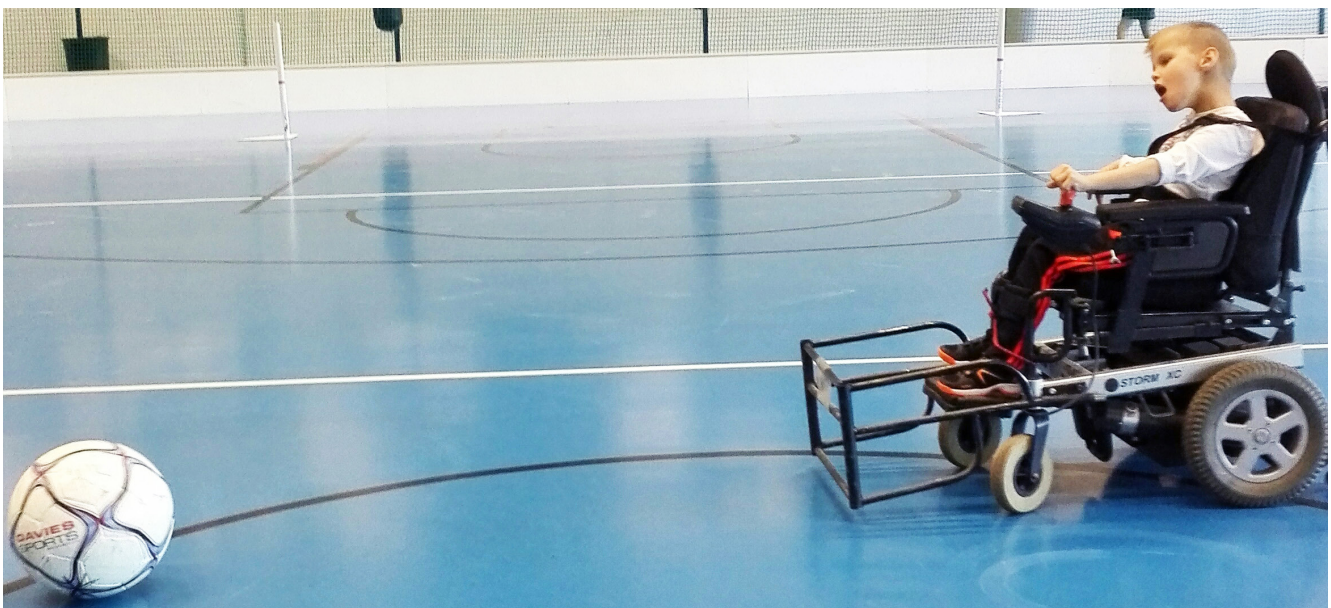
Suomalaisidea Valtti-toimintamallista kirjattiin EU-hankehakemukseen keväällä 2014. Aikomuksena oli testata mallia noin 50–60 osallistujan kanssa esimerkiksi 10 oppilaitoksen yhteistyönä. Koska kiinnostus Valtti-ohjelmaa kohtaan osoittautui odotettua suuremmaksi uusia paikkakuntia ja oppilaitoksia etsittiin mukaan, minkä lisäksi rekrytoitiin vapaaehtoisia Valtteja.

Valmisteluvaihe 2015–

Valtti-ohjelman pilotin valmistelu käynnistyi keväällä 2015 oppilaitosyhteydenotoilla. Kesällä 2015 Sporttiklubi-päivitysten yhteydessä selvitettiin lasten ja nuorten huoltajien kiinnostus. Opettajat koottiin yhteiseen koulutustilaisuuteen marraskuussa 2015 Tampereella järjestettyyn Liikuntamaahan. Liikuntamaa toimi starttina ohjelman markkinoinnille ja Valttikoordinaattoreiden rekrytoinnille. Valtti-sivut avattiin VAU:n internet-sivuille vuodenvaihteessa³. Ohjelman kumppaniksi lähti 19 oppilaitosta (liite 1), joissa alkuvuoden aikana 2016 järjestettiin yhteensä 22 koulutus- ja infotilaisuutta opiskelijoille.

Valttihakuvaihe ja parien yhteensaattaminen 1.1.–30.6.2016

Valttihakua markkinoitiin tammi-maaliskuussa VAU:n lehden kautta, Sporttiklubilaisille, vammaisjärjestöille ja perheverkostoissa sekä suomeksi että ruotsiksi. Haku ohjelmaan oli auki helmikuun alusta maaliskuun loppuun. Osallistujille oli aluksi suomen- ja ruotsinkieliset hakulomakkeet, myöhemmin oli saatavana myös englanninkielinen käännös (Liite 4: Haluan oman Valtin -lomake). Valteille tehtiin kaksikielinen lomake (suomi, ruotsi) (Liite 5: Ilmoittaudun Valtiksi -lomake). Maaliskuun lopussa omaa Valttia hakeneita lapsia ja nuoria oli 367. Vielä hakuajan jälkeenkin saatiin kymmeniä yhteydenottoja. Valteiksi ilmoittautui 335 hoito- ja kuntoutusalan, vapaa-ajan sekä kasvatuksen opiskelijaa. Valttiparien muodostuksessa auttoivat Jyväskylän yliopiston soveltavan liikunnan kurssilaiset ja viimeistelyn tekivät Valttikoordinaattorit. Osallistumissopimuksia (liite 6) Valteilta ja ohjelmaan hakeneilta lapsilta ja nuorilta koottiin sitä mukaa kun Valttipari saatiin vahvistettua.

Harrastuskokeilut 1.7.–15.11.2016

Harrastuskokeilut käynnistyivät kesällä ja kokeilujaksot päättyivät 15.11.mennessä. Harrastuskokeilujen lisäksi Valtteja pyydettiin järjestämään alkuhaastattelu ja lopputapaaminen, koamaan kokeilujen tunnelmat päiväkirjaan sekä dokumentoimaan ohjattavan peukkupalautte valokuvina tai hymynaamoina. Perheet vastasivat osallistujan kustannuksista ja vakuutuksista. VAU vastasi Valttien kustannuksista ja myös vakuutuksista, jos Valtti ei ollut oppilaitoksen vakuuttama. Valttikoordinaattorit järjestivät neljällä paikkakunnalla perheiden ja Valttien yhteisen tapaamisen. Liite 7: Harrastuskokeilupäiväkirjat, -suunnitelma ja diplomi.

Pilotin päätösvaihe: marras-joulukuu 2016

Loppukyselyt osallistuneille lapsille ja nuorille (liite 8) ja Valteille (liite 9), sekä yhteistyökumppaneille, kuten opettajille (liite 10) ja kuntien liikuntatoimille (liite 11) lähetettiin marraskuun alussa. Alustavia tuloksia raportoitiin Lisääntykö liike, löytykö harrastus? -Valtti-ohjelman päätösseminaarissa 26.11.2016. Valtit ja Valttikoordinaattorit palauttivat matka- ja kulukorvauslomakkeet, harrastekokeilupäiväkirjat ja mahdolliset valokuvat.

PROSESSI PÄHKINÄNKUORESSA (RE-AIM TIMELINE AND STAKEHOLDERS)

VAU:n toteuttamaan Valtti-ohjelmaan lähti mukaan 19 oppilaitosta, joiden yhteyshenkilöiksi palkattiin 15 Valttikoordinaattoria. Sähköiset hakulomakkeet olivat auki helmi-maaliskuussa 2016. Omaa Valttia haki 367 lasta tai nuorta. Valtiksi ilmoittautui 335 opiskelijaa tai vapaaehtoista. Marraskuussa koottiin palautteet osallistujilta (perheet), Valteilta (opiskelijat), opettajilta, kuntien liikunnanohjaajilta ja Valttikoordinaattoreilta. Tavoitteena oli selvittää, saavutettiinkö tavoitteet ja koota ideoita Valtti-toimintamallin kehittämiseksi. Onnistuttiinko Valtti-ohjelmalla lisäämään liikunnan määrää ja löytykö harrastuksia?

2. KOHTEENA VAMMAISET LAPSET JA NUORET

Erityisen tuen tarve ja ICF

Valtti-ohjelman kohderyhmä ovat 6–23-vuotiaat vammaiset ja erityisen tuen tarpeessa olevat lapset ja nuoret. Tarkkaa tietoa vammaisten tai erityistä tukea tarvitsevien lasten määrästä Suomessa ei ole olemassa, mutta noin joka neljännen kouluikäisen lapsen tai nuoren arvioidaan tarvitsevan erityistä tukea (SEDY Factsheet Finland 2016). Sellaisista lapsista ja nuorista, jotka opiskelevat yleisissä kouluissa, noin 15 %:lla on jonkin itse raportoitu vamma tai pitkäaikaissairaus (Kwok, Rintala & Saari 2016).

Valtti-ohjelman tausta-ajatuksena ja viitekehystenä hyödynnettiin kansainvälistä toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitusta (ICF). ICF on luotu terveyteen liittyvän toimintakyvyn yhteiseksi kieleksi ja se pyrkii tuomaan esille ihmisen toimintakyvyn ja toimintarajoitteet mahdollisimman laajasti esille (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL 2013). Esimerkiksi kuntoutusohjaaja Mari Jokitalo (2015) suosittelee ICF viitekehystä kaiken toiminnan lähtökohtana tai arvoperustana. Hän perustelee ICF viitekehystä sillä, että se auttaa huomioimaan ne toimintakyvyn liittyvät asiat, jotka ovat merkityksellisiä lapselle siinä kulttuurissa, jossa tämä elää. Lisäksi Jokitalo muistuttaa, että esimerkiksi harrastustoiminnassa diagnoosiin perustuva tieto lapsen erityisyydestä ei riitä, koska sama diagnoosi voi ilmetä eri tavoin.

Valtti-ohjelman hakijoiden erityisen tuen tarvetta kartoitettiin muokkaamalla Washington Groupin (Madans ym. 2011) luomaa kysymyspatteria, joka hyödyntää ICF:ää tausta-ajatuksenaan. Kysymyspatterissa hakijoita pyydettiin arvioimaan toimintakykyään kuudella eri osa-alueella (näkeminen, kuuleminen, liikkuminen, keskittyminen, itsestä huolehtiminen ja kommunikaatio). Arvioinnissa käytettiin asteikkoa 1–4, jossa yksi tarkoittaa lievää ja neljä vaikeaa vammaa tai toimintavaikeutta.

Miten osallistujat valittiin mukaan?

Valtti-ohjelmaan mukaan päässeiden valinta oli monivaiheinen. Parien muodostuksessa käytettiin apuna Jyväskylän yliopiston soveltavan liikunnan opiskelijoita. Valinnassa painotettiin sellaisia lapsia ja nuoria, joilla ei ollut säännöllistä liikuntaharrastusta ja joilla oli jokin erityinen sosiaalinen peruste ohjelmaan mukaan pääsemiselle. Tällainen syy saattoi esimerkiksi olla fyysiseen tai psyykkiseen terveyteen liittyvä syy, jonka vuoksi liikuntaharrastuksen löytäminen olisi tärkeää. Lisäksi valintaan vaikuttivat lapsen tai nuoren oma innostus ja motivaatio tai perheen toive löytää tukea liikuntamotivaation löytämiseen. Jos Valtteja ei ollut tarpeeksi ohjelman ulkopuolelle jätettiin hakijat, jotka olivat ennalta fyysisesti aktiivisia, ja joilla oli useita liikunnallisia harrastuksia. Myös useimmat syrjäseuduilla asuvat lapset ja nuoret jouduttiin jättämään pois ohjelmasta liian pitkien välimatkojen vuoksi.

Omaa Valttia hakeneet sijoittuvat koko Suomen alueelle. Lähes kolmasosa oli pääkaupunkiseudulta. Alueelliset rajat pyrittiin sopimaan siten, että kaikki Valttiparit saatiin sijoitettua jonkun Valttikoordinaattorin toiminta-alueelle. Käytännössä valttikokeiluja suoritettiin yli 60 kunnassa tai kaupungissa. Tiedot Valtin saaneista, peruuttaneista ja ohjelman toteuttaneista lapsista ja nuorista on koottu liitteeseen 12.

Ohjelmaan hakeneet lapset ja nuoret (n= 367)

Hakijoista suurin osa oli poikia (67 %) ja hakijoiden keski-ikä oli 12 vuotta. Lähes puolella (43 %) oli käytössä jokin lääkitys ja liikkumisen apuvälineitä käytti 27 % osallistujista. Suurin osa (86 %) ilmoitti tarvitsevansa avustajaa harrastuksen tueksi. Valtti-ohjelmaan hakeneiden lasten ja nuorten taustatiedot löytyvät tarkemmin liitteestä 13.

Kokeilujakson toteuttaneet lapset ja nuoret

Kaikkiaan 237 ohjattavaa⁴ suoritti Valttikokeilut loppuun. Heistä 155 vastasi marraskuussa lähetettyyn palautekyselyyn. Vastanneiden taustatiedot eivät eronneet juurikaan ohjelmaan hakeneiden lasten ja nuorten taustatiedoista. Palautekyselyyn vastanneista poikia oli 68 % ja suurimman osan (95 %) äidinkieli oli suomi. Lapset ja nuoret olivat iältään keskimäärin 12 vuotiaita (5–25 vuotta). Toimintakyvyn osa-alueista he kokivat eniten vaikeuksia keskittymisessä (27 %), kommunikoinnissa (27 %) ja itsestä huolehtimisesta (22 %). Lähes kaikki (99 %) asuivat kotona vanhemman tai vanhempien kanssa ja hieman yli puolet (54 %) kävivät alakoulua. Hieman alle puolella (42 %) vastaajista oli käytössä jokin lääkitys vammaan tai pitkäaikaissairauteen ja noin kolmasosa (27 %) käytti jotain liikkumisen apuvälinettä. Noin 85 % ilmoitti tarvitsevansa avustajan liikuntaharrastuksen tueksi ja lähes kaikki (83 %) ilmoitti osallistuvansa koulun liikunnanopetukseen. Lisäksi noin 70 % raportoi käyvänsä säännöllisesti jossain terapiassa.

Valtti-ohjelmaan osallistumisen peruneet tai keskeyttäneet

Osallistumisen perui tai keskeytti 47 lasta tai nuorta, noin 16 % Valtin saaneista. Yleisimmän syynä olivat Valtin ja perheen yhteensovittamisongelmat (9) tai aikatauluongelmat (7). Useassa tapauksessa Valtti perui tai ei koskaan tavoittanut ohjattavaansa ja koordinaattori sai tästä tiedon liian myöhään voidakseen etsiä uutta Valttia. Muita syitä olivat ohjattavan sairastuminen (7), harrastuksen löytyminen (4) tai väärinymmärrys (2) ohjelman luonteesta, esimerkiksi Valtista toivottiin kuljettajaa tai avustajaa. Kahdessa tapauksessa syynä olivat välimatkat. Kuuden osallistujan keskeytyksen syytä ei tiedetä.

TIIVISTELMÄ OHJELMAAN OSALLISTUNEISTA (REACH)

Valtti-ohjelma tavoitti hyvin kohderyhmänsä. Ohjelmaan haki mukaan yhteensä 367 erityistä tukea tarvitsevaa lasta ja nuorta ympäri Suomea. Hakijoita oli enemmän kuin ohjelmaan pystyttiin ottamaan. Ohjattavista 237 suoritti Valttikokeilut loppuun ja 155 vastasi marraskuussa lähetettyyn palautekyselyyn. Palautekyselyyn vastanneista poikia oli 68 % ja suurimman osan (95 %) äidinkieli oli suomi. Ohjattavat olivat iältään keskimäärin 12 vuotiaita, nuorin oli 5-vuotias ja vanhin 25-vuotias. Joka neljännellä oli keskittymisen (27 %), kommunikoinnin (27 %) ja/tai itsestä huolehtimisen (22 %) vaikeus. Osallistumisen perui tai keskeytti 47 lasta tai nuorta. Yleisimpiä syitä keskeyttämiselle olivat Valtin ja perheen aikatauluongelmat, ohjattavan sairastuminen tai harrastuksen löytyminen.

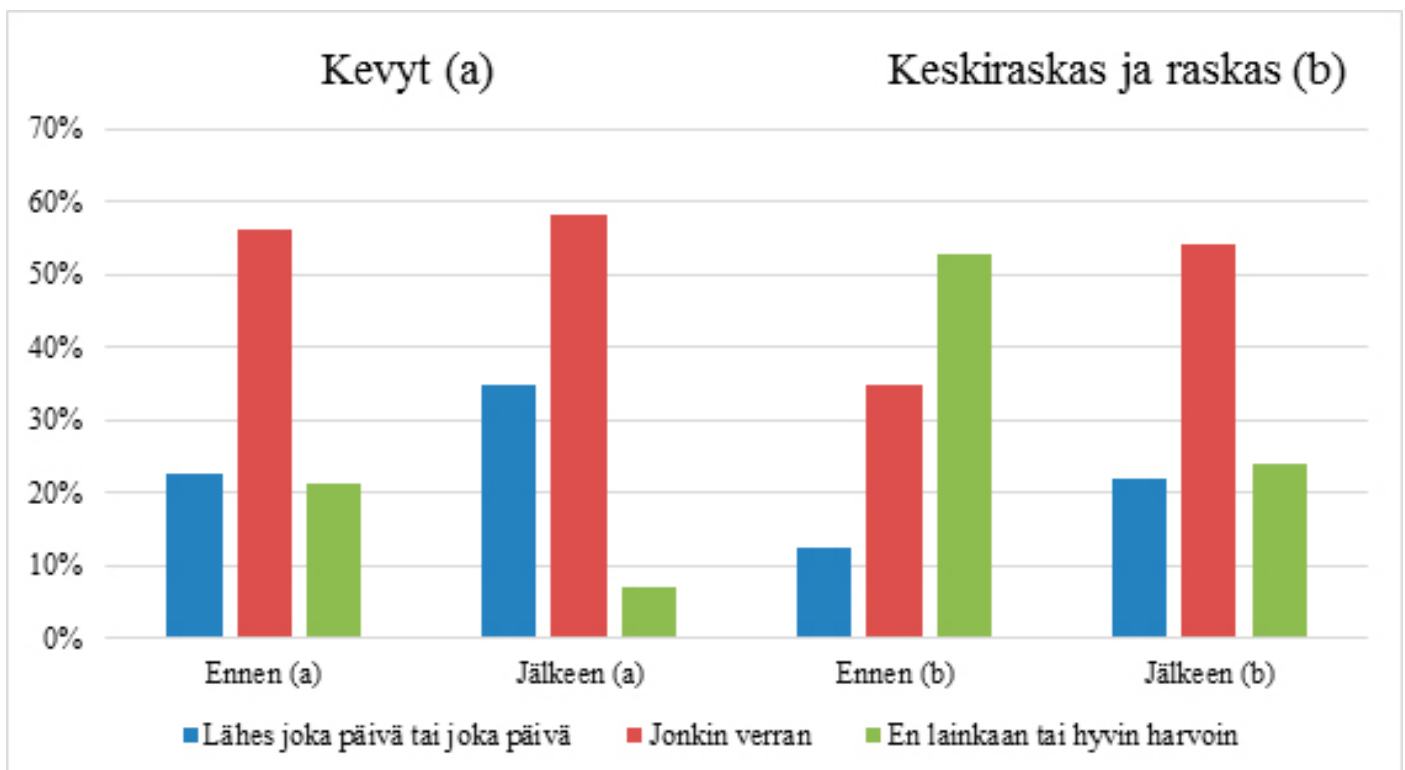
4 Kaikkiaan 237 ohjattavaa suoritti Valttikokeilut ja heistä palautekyselyyn vastasi 155 ohjattavaa. Loppujen (83) osalta tieto kokeilun loppuun suorittamisesta saatiin analysoimalla harrastekokeilupäiväkirjat ja/tai kysymällä Valttikoordinaattorilta. (Liite 12.)

3. LIIKE LISÄÄNTYI JA HARRASTUKSIA LÖYTYI

Valtti-ohjelman vaikutuksia osallistujien fyysiseen aktiivisuuteen ja liikuntaharrastuksien löytymiseen selvitettiin Valtti-ohjelmaan osallistuneiden lasten ja nuorten perheille suunnattujen haku- ja palautelomakkeiden avulla. Tässä kappaleessa esitetyt tulokset perustuvat 155 palautekyselyyn vastanneiden lasten ja nuorten tietoihin (Skantz 2017). Kyselyyn vastasi useimmin lasten ja nuorten vanhemmat (68 %) tai lapset ja nuoret yhdessä vanhempien kanssa (29 %). Ainoastaan muutama (3 %) lapsi tai nuori vastasi kyselyyn itsenäisesti. Keskeiset onnistumista mittaavat kysymykset olivat: Lisääntykö liike ja löytyikö harrastus.

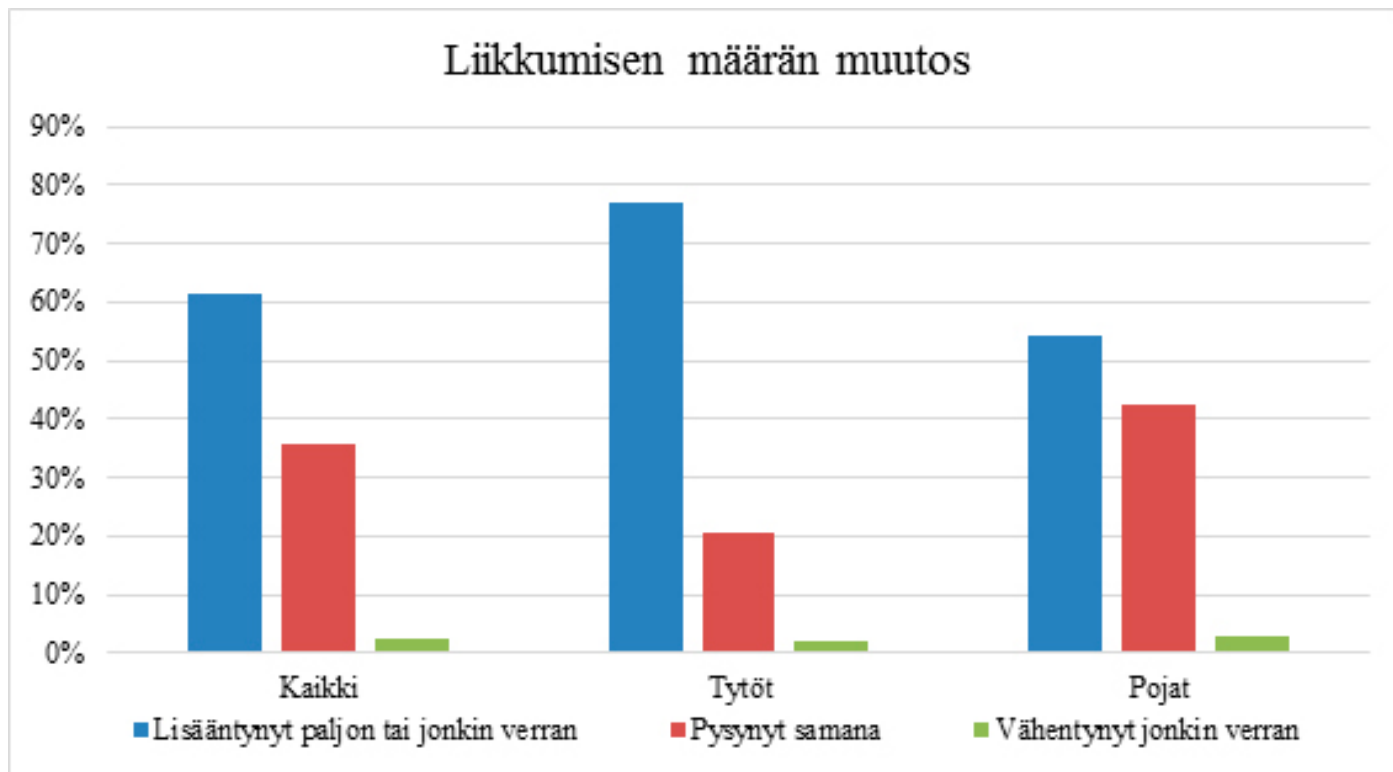
Lisääntykö liike?

Valtti-ohjelman hakuvaiheessa 23 % lapsista ja nuorista kertoi liikkuvansa kevyesti päivittäin tai lähes päivittäin ja Valtti-ohjelman jälkeen vastaava osuus oli 35 % osallistujista. Kevyt fyysinen aktiivisuus oli näin ollen pysynyt ennallaan noin puolella (54 %), lisääntynyt noin kolmasosalla (36 %) ja vähentynyt 10 %:lla lapsista ja nuorista. Alkutilanteessa 12 % ilmoitti tekevänsä keskiraskasta tai raskasta fyysistä aktiivisuutta lähes joka päivä tai joka päivä. Valtti-ohjelman jälkeen vastaava osuus oli 22 %. Verrattaessa ennen ja jälkeen tuloksia toisiinsa keskiraskas tai raskas fyysinen aktiivisuus oli pysynyt ennallaan hieman yli puolella (56 %), lisääntynyt 39 %:lla ja vähentynyt 5 %:lla ohjelmaan osallistuneista lapsista ja nuorista (kuvio 1).

Kuvio 1. Kevyt (a) ja keskiraskas tai raskas (b) fyysinen aktiivisuus ennen Valtti-ohjelmaa ja sen jälkeen (%).

Suurin osa Valtti-ohjelmaan osallistuneista lapsista ja nuorista (61 %) arvioi liikkumisensa määrän lisääntyneen joko paljon tai jonkin verran Valtti-ohjelman aikana. Tytöt (77 %) arvioivat poikia (54 %) useammin liikkumisensa määrän lisääntyneen joko paljon tai jonkin verran (kuvio 2).

Kuvio 2. Liikkumisen määrän muutos palautekyselyyn vastanneiden mukaan.

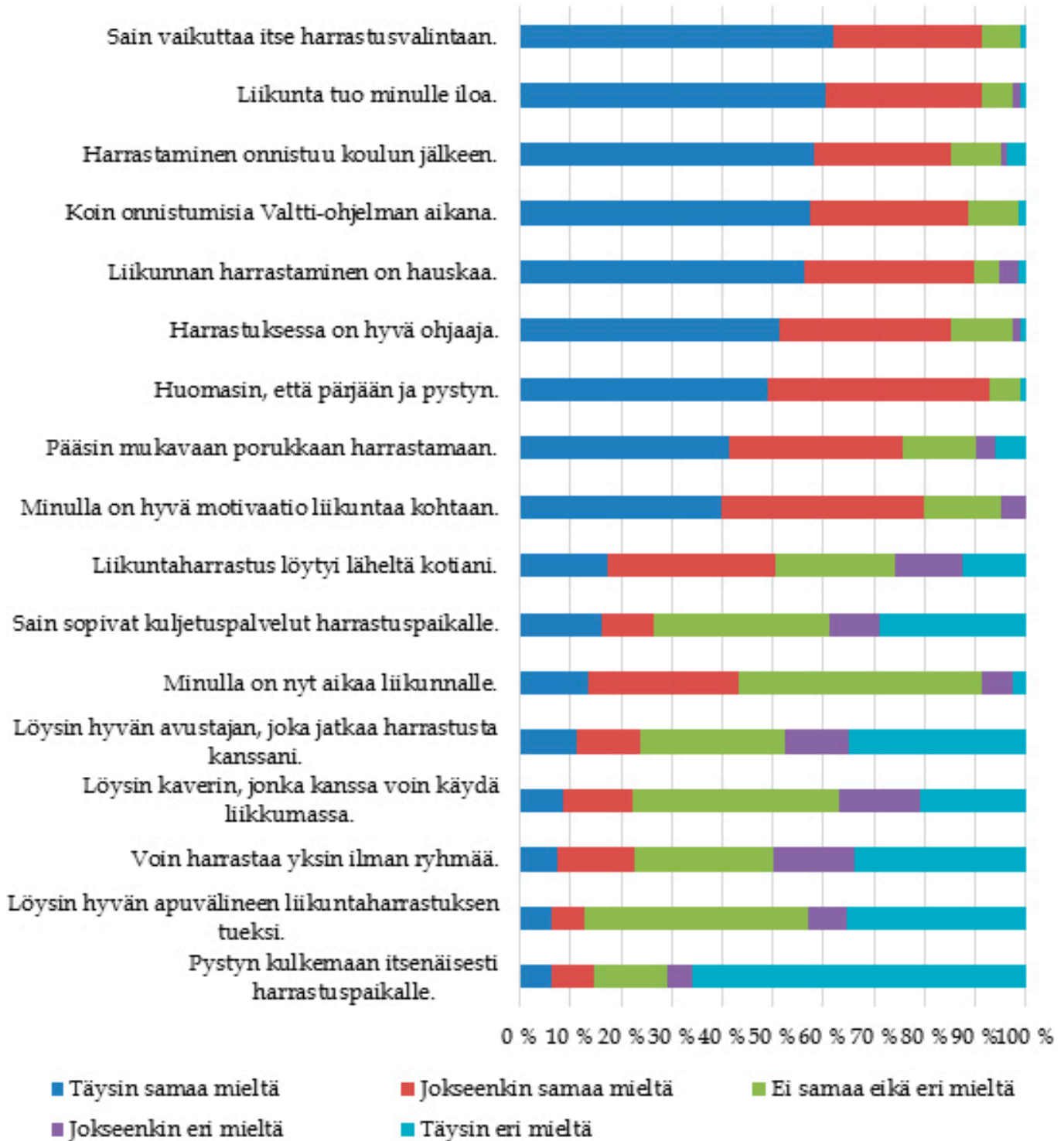
Löytykö harrastus?

Ohjelmaan osallistuneista lapsista ja nuorista 54 % (n=83) ilmoitti löytäneensä uuden harrastuksen Valtti-ohjelman avulla. Useimmiten uusi harrastus löytyi seuraavista lajeista: kamppailulajit (17%), tanssi (10 %), liikuntakerhot (8 %), koripallo (8 %), ratsastus (8 %), uinti (7 %) ja kuntosali (7 %). Tytöistä 57 % löysi uuden harrastuksen ja pojilla vastaava osuus oli 52 %. Tyttöjen yleisimmin löydetty uusi harrastus oli tanssi (23 %), kun taas pojat löysivät uuden lajin useimmiten kamppailulajeista (22 %). Valtti-ohjelman aikana löytyneet harrastukset on listattu tarkemmin liitteessä 14.

Mitkä tekijät edistivät harrastuksen löytymistä?

Lapsen tai nuoren vaikutusmahdollisuus harrastusvalintaan, liikunnan tuoma ilo ja hauskuus, harrastamisen onnistuminen koulun jälkeen ja onnistumisen kokemukset Valtti-ohjelman aikana olivat useimmiten ilmoitettuja tekijöitä uuden harrastuksen löytymisen edistämisessä (kuvio 3).

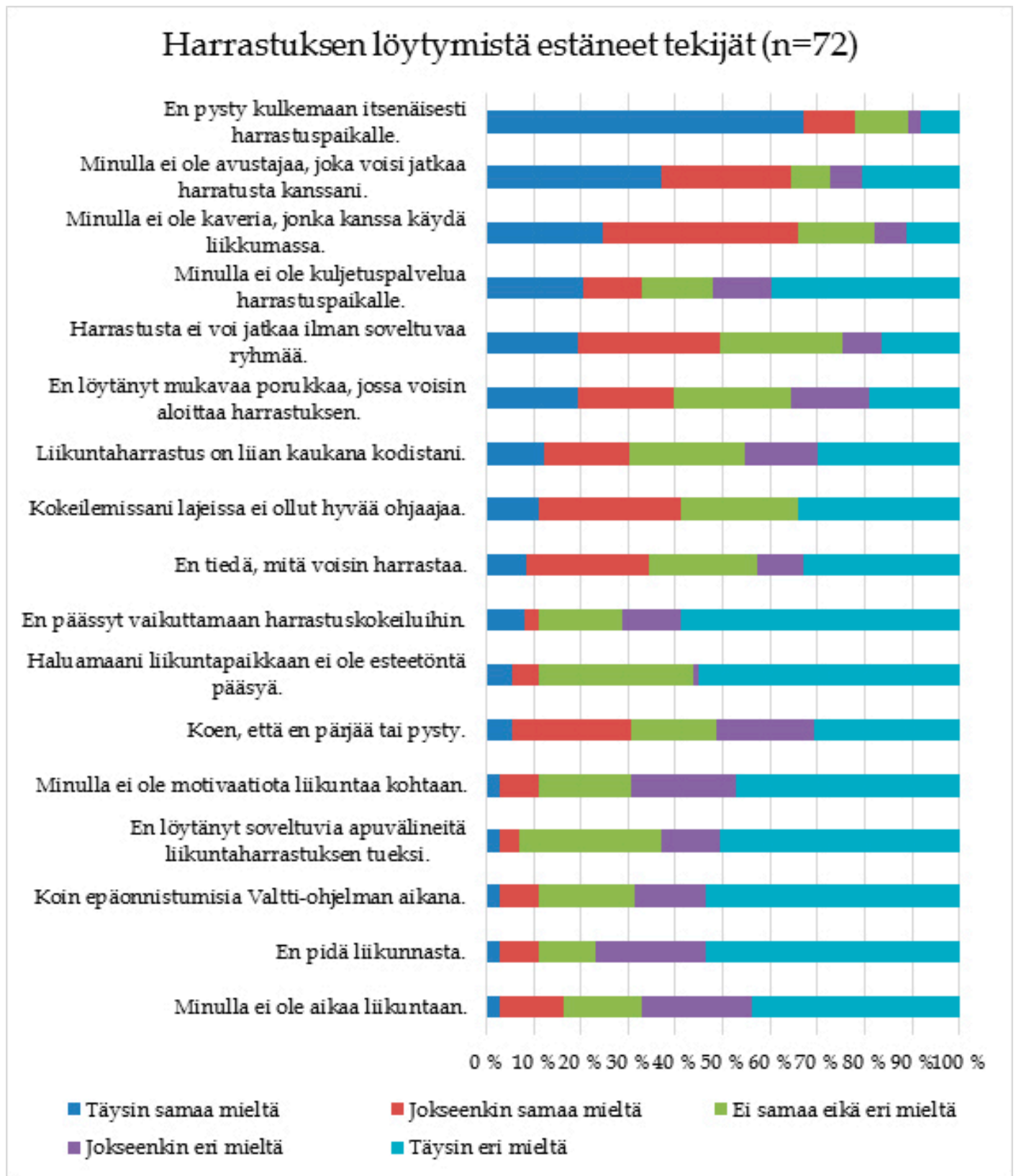
Harrastuksen löytymistä edistäneet tekijät (n=83)

Kuvio 3. Harrastuksen löytymistä edistäneitä tekijöitä.

Mitkä tekijät estivät harrastuksen löytymistä?

Yleisimpiä esteitä harrastuksen löytymiselle Valtti-ohjelman aikana olivat haasteet itsenäisessä kulkemisessa harrastuspaikalle tai avustajan, harrastuskaverin, kuljetuspalveluiden, mukavan harrastusporukan puute tai soveltuvan ryhmän puute (kuvio 4).

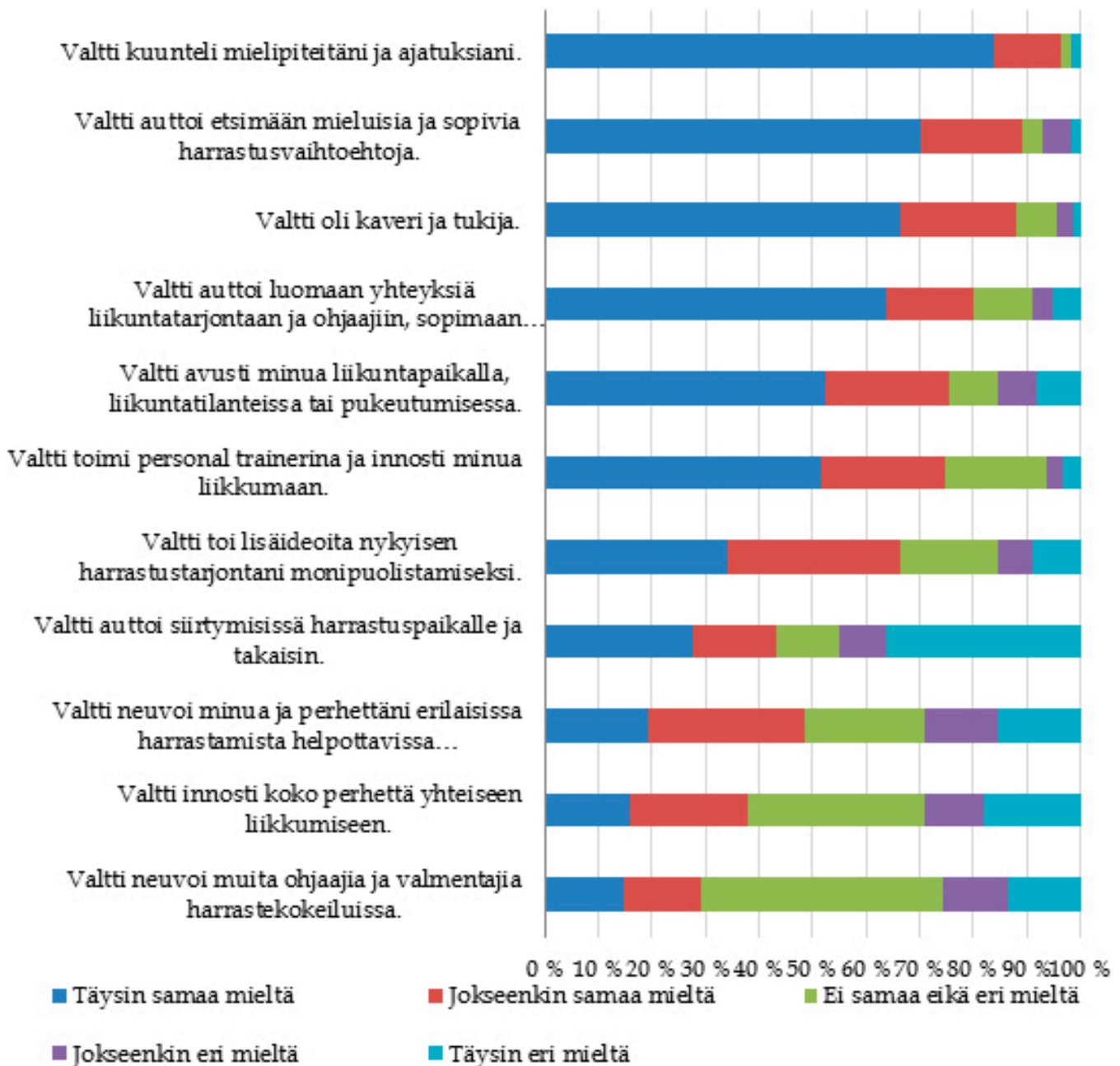

Kuvio 4. Harrastuksen löytymistä estäneitä tekijöitä.

Miten Valtti-ohjaajan toimintaa arvioitiin?

Ohjelmaan osallistuneet lapset ja nuoret kokivat, että Valtti-ohjaajat kuuntelivat heidän mielipiteitään ja ajatuksiaan (84 % täysin samaa mieltä) sekä auttoivat mieluisten ja sopivien harrastusvaihtoehtojen etsinnässä (70 %). Lisäksi Valtti-ohjaaja koettiin kaveriksi ja tukijaksi (67 %) sekä henkilöksi, joka auttoi luomaan yhteyksiä liikuntatarjontaan ja ohjaajiin sekä sopimaan harrastekokeiluista (64 %) (kuvio 5).

Valtti-ohjaajan toiminta osallistujien näkökulmasta (n=155)

Kuvio 5. Valtti-ohjaajan toiminta lasten ja nuorten näkökulmasta.

Kyselyn avoimista vastauksista kävi ilmi, että Valtin asenteella oli merkittävä vaikutus ohjelman onnistumiseen.

”Olemme erittäin tyytyväisiä valttiin, joka löysi X:lle mieluisan harrastuksen. Itse emme olisi osanneet edes etsiä judoa. Se on meille ihan vieras harrastus, mutta X on innostunut uudesta harrastuksesta. Olemme sitoutuneet harrastukseen ja maksaneet jäsenmaksun.”

”Ajankohta hankala; opiskelijalla työharjoittelu ja pitkät päivät, aikataulujen sovittelua, koska avustaja/tai tukihenkilö piti olla mukana, osa kokeiluajasta meni molempien sairastellessa. Olisi parempi, jos valtilla olisi etukäteen tietoa harrasteryhmistä, joita voisi ehdottaa, nyt aikaa haaskautui tiedonhankintaan, joka ei tuonut tulosta, koska valtti ei saanut yhteyttä kaikkiin mahdollisiin harrastuspaikkoihin. Liian lyhyt kokeilu ja ”väärä” ajankohta, koska opiskelijoilla kiireinen vaihe opiskelussa”

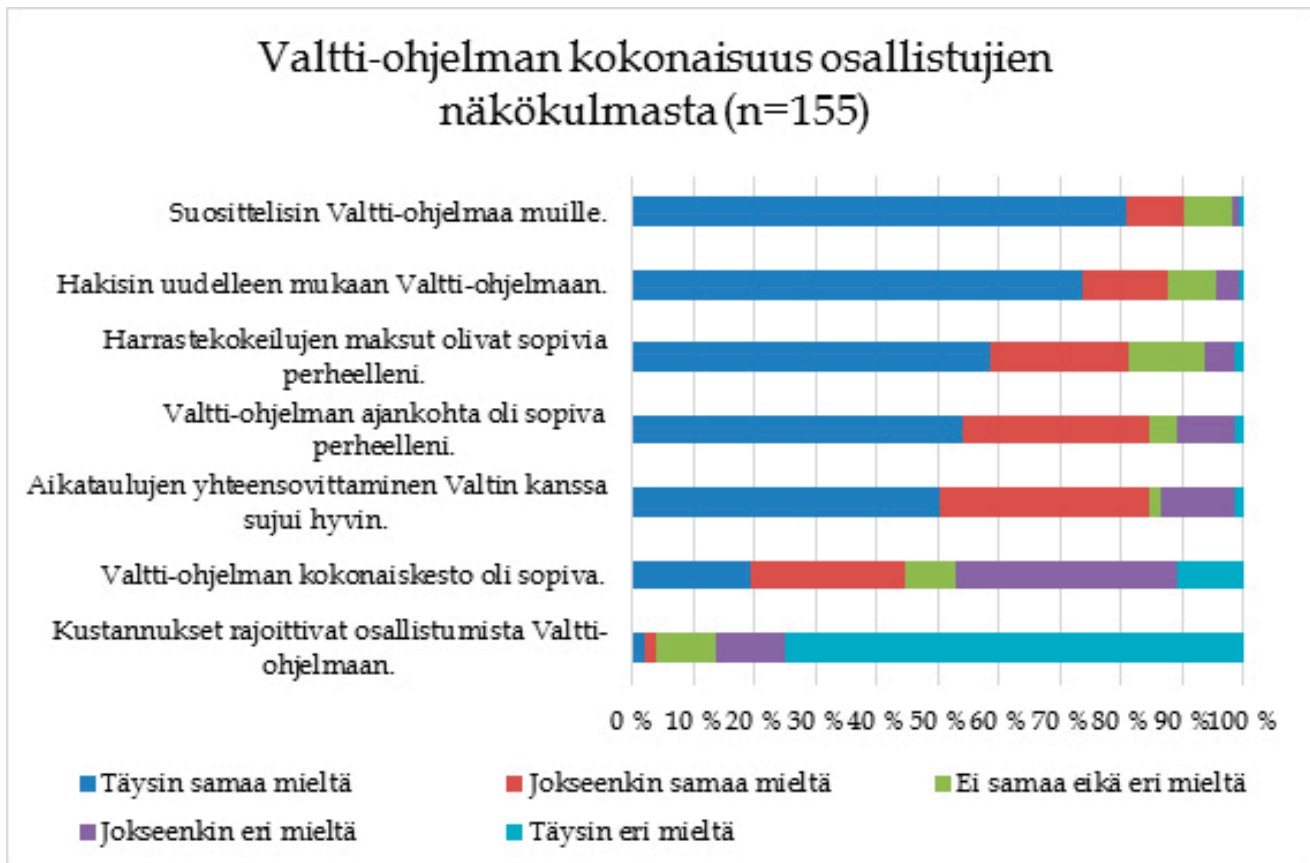
”Kiitos tästä mahtavasta ohjelmasta. Tämän avulla Y löysi uuden huippukivan harrastuksen: nyrkkeilyn. Y:n Valtit olivat ihania ja todella kannustavia. Ikinä muutoin emme olisi osanneet lähteä hakemaan nyrkkeilyseuraa Y:lle. Valtin avulla se onnistui. Kiitos molemmille Y:n valteille.”

”Nuorelle pojalle tuollainen reipas nuori mies oli aivan passeli Valtti ja mahtava esikuva.”

”Valtin innokkuus ja persoona vaikuttavat paljon kuinka homma onnistuu. Meillä oli nuori opiskelija jolla tuntui ajan käytön suunnittelu olevan vielä vähän hakusessa. Ensinnäkin piti olla paljon aikaa ja ehditään tekemään vaikka mitä, ja sitten ei tehtykään.”

Palautetta Valtti-ohjelmasta

Yli puolet (59 %) vastaajista koki, että harrastekokeiluiden maksut olivat sopivia ja noin puolet (54 %) oli sitä mieltä, että Valtti-ohjelman ajankohta oli sopiva. Ohjelmaan osallistuneet lapset ja nuoret eivät olleet kovin tyytyväisiä kokonaisuuteen, sillä vain 19 % ilmoitti olevansa samaa mieltä väitteestä: Valtti-ohjelman kokonaiskesto oli sopiva. Puolet palautekyselyyn vastanneista perheistä oli kokenut ongelmia aikataulujen yhteensovittamisessa Valtin kanssa (kuvio 6).

Kuvio 6. Valtti-ohjelman kokonaisuus osallistujien näkökulmasta.

Aikatauluihin liittyvät teemat nousivat esiin myös perheiden avoimista vastauksista. He toivoivat Valtilta aikaisempaa yhteydenottoa, enemmän kokeiluja ja ohjelmalle pitempää keskoa. Sitä, että osa Valteista järjesti vain kaksi kokeilukertaa, ei pidetty riittävänä.

”Otaen huomioon hakuprosessi ja loppuseuranta, ei 2 kertaa ole sen arvoista.”

”Olisin toivonut, että olisivat voineet käydä useamman kerran tutustumassa uuteen lajiin, harrastukseen jotta kynnyks lähteä uuteen harrastukseen olisi helpottunut. [...]

[...] ”Myös Valttien ensimmäinen yhteydenotto voisi olla aikaisemmin, sillä monissa harrastuspaikoissa uusi kausi alkaa alkusyksystä, ja silloin vaikkapa lokakuussa toteutettava lajikokeilu voi olla hieman hankalampi. Itselleni se ei nyt ollut ongelma.”

”Valtti-ohjelmaa voisi jatkaa niin, että kun mieluinen liikuntaharrastus on löytynyt, sen voisi aloittaa Valtti-ohjaajan kanssa. Eli käytäisiin esim. 4–6 kertaa yhdessä ohjaajan kanssa uudessa harrastuksessa. Tämän jälkeen sekä harrastus, paikka jossa se toteutetaan sekä kulkeminen tuohon paikkaan ehtii tulemaan tutuksi ja se kannustaa sekä helpottaa itsenäistä harrastuksessa käymistä. Eli uuden harrastuksen kanssa alkuun Valtti-ohjaajan kanssa, jotta pystyisi jatkamaan sitä itse jatkossa omatoimisemmin!”

”Ennako-odotukset olivat pidempikestoisemmasta toiminnasta. Olisi mielellään osallistunut eri harrastuksiin useamman kerran, jotta olisi tullut jonkinlainen alkurutiini... perheen kesken helpompi jatkaa siitä. Upea ja motivoiva ohjelma. Tuolla hiukan pidemmälle viedyllä toteutuksella voisi saada alkurutiinin aikaan harrastukseen eikä se jäisi välttämättä vain useamman kivan lajin ”wau kokemukseksi”.....mutta kaiken kaikkiaan uskomattoman hieno mahdollisuus joka tukee myös vanhempia ennakkoluulottomaan liikunnan harrastamiseen.”

Monissa perheissä lyhytkin Valtti-kokeilu sai aikaan positiivisia alkuja. Parhaimmillaan Valtti sysäsi koko perheen liikkeelle ja avasi uusia vaihtoehtoja.

”Parasta mitä pojallamme on liikunnan ja itsenäistymisen suhteen käynyt! Ihan parasta kaikin puolin ja aivan ihana ohjaaja.”

”Positiivinen kokemus. Erityislapsen kanssa pelkkä kotoa lähteminen liikkeelle on haastavaa. Valtti pakotti siihen.”

”Mielenkiintoinen, avartava kokemus.”

”Tosi hienoa, että tällaisia järjestetään. Ehdottomasti jatkamisen arvoinen toiminta.”

Osa vastaajista ei pitänyt avustajaohjeistuksesta, jossa Valtteja neuvottiin turvallisuussyistä pidättäytymään avustajalle kuuluvista tehtävistä. Toisaalta muutama perhe sai kipinän oman vapaa-ajan avustajan hankkimiseksi.

[...] ”Myös avustajakäytännöstä voisi joustaa. En olisi halunnut liikuntapaikalle Valtin lisäksi enää avustajaa eikä niin lajikokeiluissani tapahtunutkaan.” [...]

”On niin upeaa, että tällaista järjestetään. Lapsi sai paljon kivoja kokemuksia ja vanhemmat uskoa pojan pärjäämiseen. Valtti oli tosi kiva tuttavuus, hän osasi kohdata pojan aivan upeasti. Lisäksi hänen ideallaan ja avullaan löydettiin pojalle vapaa-ajan avustaja. Valtti oli monella tapaa todella positiivinen kokemus.”

Vastaajat esittivät myös omia ideoitaan liikunnan harrastamisen helpottamiseksi ja Valtti-ohjelman kehittämiseksi, kuten toimenpiteitä seurojen suuntaan ja keskittymistä vain yhteen lajiin.

”Nyt vaikuttaminen tapahtui yksittäisen harrastajan suunnasta. Jatkossa vaikuttamista voisi tehdä enemmän seurojen suuntaan, jotta seurat uskaltaisivat ottaa enemmän erityisryhmien liikuntaa ohjelmaansa. Näin harrastusmahdollisuudet lisääntyisivät ja yhä useampi erityislapsi pääsisi liikkumaan ohjatusti.”

”Aivan mahtava kokeilu, toivottavasti jatkoa seuraa muille lapsille, ja miksei meillekin vielä joskus jatkossa. Kenties joku yhteen lajiin suuntaava kokeilujaksokin olisi hieno. Esimerkiksi meillä harjoitellaan kelkkalaskettelua, ja olisi hienoa, jos vaikka siihen (tai johonkin muuhun tulevaisuuden harrastukseen) saisi oman ”personal trainerin” kenen kanssa harjoitella. Tämä useaan lajiin tutustuminen omien toiveiden pohjalta oli kyllä hyvä ja sujui yli odotusten. Ehkä myöskään emme osanneet edes ajatella, että kokeilluista lajeista olisi jo nyt harrastukseksi, ajattelimme ehkä että ”joskus tulevaisuudessa” ja olisiko sitä sitten saanut itse aikaiseksi ottaa selvää ja kokeilla. Kynnys olisi ollut paljon isompi. Nyt tuli rytinällä paljon uutta ja myös rohkeutta meille kaikille. Lapsemme on innoissaan uusista harrastuksista. Iso kiitos siitä!”

TIIVISTELMÄ OHJELMAN TULOKSISTA/ LAPSET JA NUORET (EFFECTS)

Valtti-ohjelman palautekyselyyn vastanneiden lasten ja nuorten (n=155) fyysinen aktiivisuus lisääntyi kevyen liikunnan osalta 36 %:lla vastaajista ja keskiraskaan tai raskaan liikunnan osalta 39 %:lla. Suurin osa Valtti-ohjelmaan osallistuneista lapsista ja nuorista (76 %) arvioi liikkumisensa määrän lisääntyneen joko paljon tai jonkin verran Valtti-ohjelman aikana. Hieman yli puolet (54 %) osallistujista ilmoitti löytäneensä liikuntaharrastuksen ohjelman aikana. Harrastuksen löytymistä edistävät seuraavat tekijät: että ohjattava voi itse vaikuttaa harrastusvalintaan, liikunnan tuoma ilo ja hauskuus, harrastamisen onnistuminen koulun jälkeen ja yleiset onnistumisen kokemukset Valtti-ohjelman aikana. Harrastuksen löytymistä esti se, että jos lapsi tai nuori ei pysty itsenäisesti kulkemaan harrastuspaikalle, sekä avustajan, harrastuskaverin, kuljetuspalveluiden ja mukavan harrastusporukan puute, tai soveltuvan ryhmän puute.

4. VALTTINA TOIMIMINEN

Valttien taustat ja ohjeistus

Valttien rekrytoimiseksi järjestettiin 22 oppilaitoskohtaista infotilaisuutta. Valtiksi ilmoittautui 335 opiskelijaa tai vapaaehtoista, joista ohjelman suoritti loppuun asti noin 250 Valttia. Yli 90 % Valteista tuli 19 yhteistyöoppilaitoksesta, ja vain 20 toimi Valttina vapaaehtois pohjalta. Opiskelijat saivat oppilaitoksesta ja suorituksen laajuudesta riippuen Valttina toimimisesta 1–5 opintopistettä. Valtti allekirjoitti Valttisopimuksen (liite 6), jolla sovittiin pelisäännöistä, kuten toimimaan ohjeiden mukaisesti, pitämään kiinni sovituista aikatauluista, kunnioittamaan ohjattavan omia toiveita ja huolehtimaan tietosuojasta. Valtti ei saanut palkkaa, mutta VAU korvasi kulut (esim. osallistumismaksut, matkakulut) tietyin rajoituksin.

Valtiksi ilmoittautuneiden enemmistö (60 %) opiskeli fysioterapiaa, 20 % liikunta- ja vapaa-aikaa ja 15 % toimintaterapiaa. Muiden alojen (opetus/kasvatus, sosionomi, hoitaja) edustajia oli alle 5 % ilmoittautuneista. Enemmistö (76 %) oli naisia. Neljän suurimman ammattikorkeakoulun (Laurea, Turku, Tampere ja Metropolia) yhteenlaskettu Valttimäärä oli lähes puolet kaikista Valteista.

Parien muodostuksessa ja ohjattavan valinnassa pyrittiin ottamaan huomioon ohjattavan sukupuoli ja asuinpaikka sekä Valtin mahdollisuus käyttää autoa ja aikaisempi kokemus. Pyrkimyksenä oli, että yksi Valtti ohjaa yhtä lasta tai nuorta. Pääkaupunkiseudulla ja Jyväskylässä osa Valteista joutui ottamaan kaksi tai jopa kolme ohjattavaa. Sen sijaan Turussa ja Tampereella Valteista oli jopa ylitarjontaa, joten jokainen hakija sai Valtin ja osa kokonaisen opiskelijaryhmän.

Prosessi eteni periaatteessa siten, että Valtti otti yhteyttä perheeseen ja sopi tapaamisen. Tapaamisen aikana Valtti pyrki luomaan kokonaiskuvan lapsen tai nuoren harrastustoiveista. Tavoitteet kirjattiin päiväkirjaan. Tapaamisen jälkeen Valtti laati ohjattavalleen suunnitelman harrastuskokeilujen toteuttamisesta. Harrastuskokeilut toteutettiin lokakuun loppuun mennessä ja kokemukset koottiin päiväkirjaan. Kokeilujen loppuksi Valtti järjesti palautekeskustelun, arvioi onnistumista yhdessä ohjattavansa kanssa ja antoi ohjattavalleen diplomin. Valteille laaditut lomakepohjat löytyvät liitteestä 7.

Prosessista ja sen aikataulusta oli erilaisia muunnelmia, koska myös perheiden ja Valttien tilanteet olivat erilaiset. Valtteja myös ohjeistettiin käyttämään omaa järkeään. Muutoksista suurin osa koski aikatauluja. Noin 10 % (20) suoritti Valttikokeilut jo kesällä. Vastausajankohtana marraskuussa kokeilut olivat kesken 17 Valtilla. Noin puolet vastaajista kertoi järjestäneensä suositellut 3–4 kokeilua, mutta 20 % järjesti vain 1–2 kokeilukertaa. Lähes neljäsosa (23 %) innostui järjestämään viisi tai useamman kokeilun. Moni tinki lopputapaamisesta, sillä 25 % kertoi yhdistäneensä lopputapaamisen viimeiseen kokeilukertaan tai lopputapaaminen oli vasta tulossa.

Oppilaitoskohtaisten info- ja koulutustilaisuuksien lisäksi VAU järjesti Erityisen hyväksi ohjaajaksi -koulutuksen ja kaksi apuvälineinfoa. Valtteja myös kannustettiin osallistumaan vammaisliikunnan tapahtumiin, kuten Para School Day -kiertueelle. Valtit saivat taustatietoa, kuten ohjeita ensimmäiseen tapaamiseen, harrastekokeilujen aineistot, ohjattavalle jaettavat diplomipohjat sekä puffihuivit. Osa Valttikoordinaattoreista kokosi alueensa Valtit yhteisiin infotilaisuuksiin ja neljällä paikkakunnalla järjestettiin perheiden ja Valttien yhteinen tapahtuma. Joillakin alueilla Valttikoordinaattorit perustivat Valttien oman Facebook-ryhmän.

Valttien palaute

Valttien palautekyselyyn (liite 9) vastasi 201 opiskelijaa tai vapaaehtoista. Heistä 10 oli joutunut keskeyttämään ohjelman, joko aikataulu- (2) tai yhteydenpito-ongelmien (3), oman sairastumisen (1), muuton (1) tai ohjattavan sairastumisen (2) takia tai siksi että ohjattava oli jo löytänyt harrastuksen (1). Vastaajista yli puolet (54 %) arvioi olleensa soveltavan liikunnan suhteen vasta-alkaja ennen Valtti-ohjelmaan osallistumista. Noin 60 % kertoi toimineensa yksin Valttina yhdelle ohjattavalle. Vastaajista 36 (18 %) oli osallistunut johonkin VAU:n tarjoamaan lisäkoulutukseen ja suurin osa heistä arvioi koulutuksista olleen hyötyä.

Valtin rooli: kuunnella, kartoittaa ja tukea

Valtteja pyydettiin arvioimaan omaa rooliaan ja tehtäviään kymmenen väitteen avulla. Valtit tunnistivat etenkin seuraavat kuusi tehtävää (jokseenkin samaa mieltä/täysin samaa mieltä): 1) Otin ohjattavan mielipiteet hyvin huomioon (96 % vastaajista), 2) autoin sopivien harrastusvaihtoehtojen etsimisessä (92 %), 3) olin kaveri ja tukija (89 %) ja 4) toin lisäideoita ohjattavan nykyiseen harrastustoimintaan (78 %). Lisäksi Valtti 5) toimi personal trainerina ja innosti ohjattavaa liikkumaan (70 %) sekä 6) auttoi ohjattavaa luomaan yhteyksiä liikuntatarjontaan ja ohjaajiin (61 %). Noin puolet Valteista arvioi avustaneensa siirtymisissä, liikuntatilanteissa ja pukeutumisessa, innostaneensa koko perhettä yhteiseen liikkumiseen ja neuvoneensa erilaisissa harrastamista helpottavissa erityiskysymyksissä. Opiskelijan kynnys opastaa seuraohjaajaa on korkea, koska vain joka viides vastaaja oli samaa mieltä väitteen ”Neuvoin muita ohjaajia ja valmentajia harrastekokeiluissa” kanssa (18%).

Harrastuskokeilujen valinnassa eniten vaikuttivat ohjattavan ja perheen toiveet ja lähialueen harrastustarjonta, vähiten Valtin oma harrastustausta ja kiinnostukset. Noin kolmasosalle harrastusvaihtoehtojen löytäminen oli ollut vaikeaa. Kysymykseen: Mitkä seuraavista vaikeuttivat harrastuksen etsimistä? yli puolet (54 %) vastaajista nimesi ongelmaksi sopivien ryhmien puuttumisen. Muita syitä olivat sopimaton ajankohta (37 % vastaajista), ohjattavalla ei ollut selkeitä kiinnostuksen kohteita (32 %), tarjonnan vähäisyys (32 %), liian pitkä etäisyys (23 %), ryhmät olivat täynnä (21 %) ja liian vaikeat harrastustoiveet (16 %). Muut tarjotut vaihtoehdot (ohjaajien riittämätön osaaminen, välineiden puute ja esteelliset liikuntatilat) estivät harrastamista vain alle kymmenellä prosentilla. Valtit olivat perheitä kriittisempiä arvioidessaan onnistumistaan. Tavoitteessa löytää ohjattavalle uusi harrastus 41 % vastaajista arvioi onnistuneensa, ja 32 % ei. Moni arveli onnistuneensa lisäämään kiinnostusta liikuntaa kohtaan ja rohkaisemaan ohjattavaansa harrastusten pariin, kuten ”antamaan ideoita siitä mikä on mahdollista”. Puolet vastaajista arvioi ohjattavan liikunnallisen aktiivisuuden lisääntyneen. Liikunnan harrastamisen polku lähtee pienistä asioista. Myös se on tärkeä askel kohti harrastusmaailmaa, että ohjattava ”oppi mistä pitää ja ei pidä”.

Ohjattavan ja perheen omat tavoitteet

Valtti ja ohjattava kirjasivat ensimmäisellä tapaamiskerralla jakson tavoitteet ja viimeisellä kerralla arviot niiden onnistumisesta harrastuskokeilupäiväkirjaan. Valtit siirsivät tiedot palautekyselyn yhteydessä VAU:lle. Päiväkirjoista löytyvät tavoitteet luokiteltiin kuuteen ryhmään. Uuden harrastuksen löytyminen/lajikokeilut esiintyi 242 kertaa. Sosiaaliset suhteet mainittiin 98 kokeilupäiväkirjassa. Näitä ovat esimerkiksi kavereiden saaminen, ryhmässä toimiminen ja esimerkiksi ”jutteleminen uudelle ihmiselle”. Muita tavoitteita olivat ilo ja elämykset (48 mainintaa), terveys ja kunto (22 mainintaa), itsenäistyminen (18 mainintaa) ja taitojen kehittyminen (9 mainintaa).

Kaverisuhteiden muodostumiselle tai kunnon kohenemiselle muutama kokeilukerta on liian lyhyt aika. Päiväkirjamerkintöjen mukaan iloa ja elämyksiä sen sijaan oli saavutettu varsin hyvin. Itsenäistymiseen liittyvissä tavoitteissa kuten itseluottamuksessa ja omatoimisuuden lisääntymisessä otettiin positiivisia askeleita, kuten sellaisen harrastuksen löytyminen ”jossa vanhempien ei tarvitse olla mukana”.

Hymynaamapalautteet ja kokeilujen kommentointi

Hymynaama-palautte (tai peukku ylös, peukku alas) on nopea, helppo ja saavutettava palaute menetelmä. Hymynaamapalautteen kokoamisen tärkein tarkoitus oli dokumentoida tunnelmat välittömästi kokeilun jälkeen yhdessä ohjattavan kanssa. Valtit listasivat toteuttaneensa yhteensä 582 kokeilua, joista 86% sai ohjattavalta arvosanaksi kiva (hymyilevä naama). Neutraalin tai negatiivisen arvion sai 14% kokeilukertaa. Kivaa oli siis ollut. Tuloksiin on tosin syytä suhtautua kriittisesti, koska palautteenantotilanne voi olla nuorelle jännittävä tai ohjattava voi haluta miellyttää Valttiaan ja siksi kynnyksellä antaa negatiivista palautetta voi olla korkea.

Hymynaamojen oheen oli mahdollista kirjata sanallinen arvio. Annetut arviot liittyivät yleisimmin lajiin, ryhmän kokoon, ohjaajaan tai ohjattavan ominaisuuksiin. Lyhyimmillään kommentti oli ytimekäs ”kivaa”, ”ei onnistunut”. Laajimmillaan Valtti eritteli syitä onnistumiselle tai epäonnistumiselle.

”Ohjattava oli todella innoissaan ja selkeästi piti lajista. Ennen kaikkea ainoa laji johon hän pystyi täysin itsenäisesti.”

”Ohjattava oli todella väsynyt tällä kerralla eikä kokeilu ollut sen takia kovin onnistunut.”

Parasta oli ohjattavan onnistuminen

Mikä oli parasta Valtti-ohjelmassa? -kysymykseen vastanneista Valteista yli 60 % arvioi, että parasta oli lapsen tai nuoren ja hänen perheensä kanssa toimiminen, nähdä ”lapsen ja vanhempien ilo, ja onnistumisen kokemukset.” Jäljelle jäävästä ryhmästä noin 30 % järkeili, että projekti oli ensisijaisesti mielekäs oppimiskokemus ja mahdollisuus tutustua soveltavan liikunnan tarjontaan käytännön kautta, ”oikeiden asiakkaiden” kanssa. Kaikista vastanneista 87 % oli oppinut hyödyllisiä asioita tulevaa ammattiaan ajatellen ja 85 % suosittelisi Valttina toimimista opiskelutovereilleen.

”Valtti-kokeilu oli antoisa itselleni sekä ohjattavalleni. Alussa oli hieman epäselvää mitä tulee tapahtumaan ja esimerkiksi perheen tapaaminen jännitti. Kaikki sujui kuitenkin paremmin kuin hyvin. Minua oltiin ohjeistettu hyvin ja informaatiolaput VAU:lta olivat hyödyllisiä varsinkin alussa. Kaiken kaikkiaan erittäin positiivinen kokemus!”

”Koin saaneeni vinkkejä erityislasten kanssa toimintaan myös jatkossa ja uskallusta selvittää lähialueiden tarjontaa.”

Haastavinta aikataulut, harrastusten löytäminen ja viestintäongelmat

Ylivoimaisesti haastavinta olivat aikataulut. Omaan kiireiseen opiskelurytmiin on vaikea sovittaa ohjattavan perheen mahdollisesti nopeastikin muuttuvat aikataulut. Monella oli huolehdittavanaan myös oma perhe ja/tai iltatyöt. Lisäksi osa Valteista toimi ryhmänä, mikä toi yhtälöön mukaan opiskelukaverien kiireet. Tämän lisäksi piti vielä mahduttaa mukaan se tärkein, eli harrastuskokeilut.

Seuraavaksi haastavimmaksi koetaan harrastusten löytäminen. Sopivaa ryhmää ei löytynyt, ryhmä oli jo täynnä tai seurat eivät vastanneet yhteydenottoihin. Google oli kovassa käytössä.

”Vähän huonosti tuli ohjausta harrastusten löytymiseen, itse ei tuntenut tarjontaa muualta kotoisin olevana.”

Kolmanneksi Valtit nimeävät viestintäongelmat. Perheet eivät vastanneet viesteihin ja sovittuja tapaamisia peruttiin. Vastaajat ihmettelivät, miksi sellaiset perheet olivat hakeneet ohjelmaan mukaan, joilla ei ole kiinnostusta liikuntaan tai joilla arki jo täyttyy muista harrastuksista.

”Valtti-ohjelmaan hakevia perheitä olisi mielestäni hyvä haastatella ja ohjeistaa paremmin, että mistä Valtti-ohjelmassa oikeastaan on kyse. Esimerkiksi meidän Valtti-lapsemme liikkui jo valmiiksi melko paljon ja oli erittäin motivoitunut, niin koin, että hän ei välttämättä olisi edes Valttia tarvinnut. Hän harrasti jo valmiiksi uintia, ratsastusta ja koripalloa.”

Muut haasteet liittyivät Valtti-ohjelman epäselvään viestintään ja aikatauluihin, vaikeuksiin motivoida omaa ohjattavaa liikkumaan sekä kommunikaatio-ongelmiin oman ohjattavan kanssa. Kolme vastaajaa harmitteli projektin pakollisuutta, ”mikä söi motivaatiota”.

”Vapaaehtoisuus olisi tärkeää tällaisessa ohjelmassa. Nyt Valtti-ohjelmaan osallistuminen otettiin meidän vuosikurssille pakolliseksi, jolloin hohto ohjelmaan osallistumisesta hieman hiipui. Lisäksi Valttina toimiminen oli hyvin työlästä ja vei paljon aikaa arki-illoista.”

”Ohjelma oli toteutettu hyvin ottaen huomioon, että se järjestettiin ensimmäistä kertaa. VAU:lta tuleva tieto olisi voinut olla yhdenmukaisempaa, ja olisi ollut hyödyksi, jos perheillä olisi ollut sama tieto ohjelmasta kuin Valteilla.”

TIIVISTELMÄ OHJELMAN TULOKSISTA/VALTIT (EFFECTS)

Kaikkiaan 295 Valttia lähti mukaan ohjelmaan ja arviolta 250 suoritti sen loppuun. Palautekyselyyn vastasi 201 Valttia. Valtaosalle ohjelma oli positiivinen oppimiskokemus: 87 % oli oppinut hyödyllisiä asioita tulevaa ammattiaan ajatellen ja 85 % suosittelisi Valttina toimimista opiskelutovereilleen. Ohjelman aikatauluja ja ohjeistusta tulee jatkossa selkiyttää. Valttien mukaan suurimpia ongelmia harrastuksen etsinnässä olivat sopivan ryhmän tai liikuntatarjonnan puute ja harrastusajankohtien sopimattomuus.

5. ONNISTUMISEN AVAINTEKIJÖITÄ

Oppilaitokset

Valtti-ohjelma ei olisi onnistunut ilman 19 yhteistyöoppilaitosta (liite 1), joista tuli yli 90% Valteista. Opettajille lähetettyyn palautekyselyyn (liite 10) vastasi 16 opettajaa, jotka edustivat fysio- ja toimintaterapian, liikunta- ja vapaa-ajan, sosionomin, hoito-alan, kuntoutuksen ja kasvatuksen/ope- tuksen koulutusohjelmia. Pääasiassa opiskelijoiden arveltiin Valtti-ohjelman avulla oppivan sovel- tavaa liikuntaa, liikuntaneuvontaa, vuorovaikutustaitoja ja asiakkaan kohtaamista sekä tunnistavan tulevan työnsä kannalta keskeisiä sidosryhmiä. Suurin osa opettajista (9) arvioi, että tavoitteet on saavutettu hyvin. Neljässä arviointi oli vielä kesken.

Yhdessätoista oppilaitoksessa Valtti-ohjelma oli valinnainen, kuudessa osa pakollisia opintoja, ja kahdessa molempia. Opettajat toimivat ohjelman markkinoijana, tiedottajana, sekä opiskelijoiden neuvojana, ammatillisena tietolähteenä ja asiantuntijana. Sen, että Valtti-ohjelma olisi osa pakol- lisia opintoja arveltiin selkiyttävän opettajan roolia. Tällöin opettaja olisi tiiviimmin osa ohjelmaa, opiskelijoita olisi enemmän ja he saisivat tukea toisistaan. Aikataulu tuotti ongelmia oppilaitoksissa, joissa opintojaksolle ilmoittaudutaan vasta kesän korvilla tai opiskelijat ovat selvillä vasta syksyllä. Yksitoista aikoi jatkaa yhteistyötä ja viisi ”mahdollisesti”. Suurimmalle osalle jatkoyhteistyön edelly- tys on se, että Valttikoordinaattorit jatkavat Valttien ja oppilaitoksen tukena. Ilman Valtti-koordinaat- toria opettajat eivät koe selviävänsä yhteistyökuvioista ja opiskelijoiden ohjaamisesta.

Kuntien liikuntatoimet

Valtit ohjattavineen toimivat yli 60 kunnassa tai kaupungissa. Valttiparien saattamisvaiheessa suurimpien kaupunkien erityisliikunnanohjaajille lähetettiin perustietoa ja heidät kutsuttiin mukaan oppilaitosinfoihin kertomaan tuleville Valteille kunnan liikuntatarjonnasta. Palautekysely (liite 11) lähetettiin 45 sellaisen kunnan liikuntatyöntekijälle, joiden kunnassa tiedettiin olevan yksi tai use- ampi Valttikokeilijaa. Kyselyyn ei otettu mukaan aivan pienimpiä kuntia. Kyselyn tavoitteena oli selvittää missä määrin liikuntatoimi on tietoinen Valtti-ohjelmasta, millaisia kokemuksia ohjelmasta on ja miten yhteistyötä kunnan liikuntatoimen kanssa voidaan parantaa. Vastaajien pieni mää- rä (12) kertonee siitä, että pilottivuosi jäi vieraaksi. Yksi kolmasosa ei tiennyt ohjelmasta, toinen kolmasosa tiesi, mutta ei ollut mukana toteutuksessa ja loput neljä osallistui tiedotukseen tai auttoi Valtteja harrastusmahdollisuuksien kartoittamisessa. Kuntien liikuntatyöntekijät näkivät roolikseen tiedotus (11 vastaajaa), harrastekokeilujen tukeminen (6), Valttien neuvominen (5) ja harrastus- mahdollisuuksien kartoittaminen (4). Läheltä ohjelmaa seurannut erityisliikunnanohjaaja näkee Valtti-ohjelmassa paljon mahdollisuuksia:

”Kaupungin toimijana on kiinnostava tietää onko pareja löytynyt juuri meidän kunnassa ja onko paikallisissa seuroissa kehitettävää; voisimmeko me tukea jotenkin seurojen osaamista, uskallusta, mahdollisuuksia järjestää toimintaa vammaisille lapsille ja nuorille. Löytyikö harrastukset yli kuntarajojen? [...] Erittäin mielenkiintoinen pilotti ja todella mielelläni kuulen miten on mennyt. Jatko kiinnostaa.”

Valttikoordinaattorit ja ohjelman hallinto

VAU:n henkilökunnan avuksi Valtti-ohjelmaa toteuttamaan palkattiin 15 alueellista koordinaattoria, joista yksi vastasi ruotsinkielisistä osallistujista. Koordinaattoreista 13 teki projektin joko opintoihin tai muuhun työhön linkittyen. Koordinaattorit tapasivat kaksi kertaa, minkä lisäksi he saivat tukea VAU:n työntekijöiltä ja toisiltaan tarvittaessa. Harjoittelijat Heidi Skantz, Jenna Kallatsa ja Akseli Makkonen auttoivat pitämään osallistujalistat ajan tasalla sekä kokoamaan Valttien ja ohjattavien sopimukset vakuutus tietoineen ja seuranta- ja kuvaus lupineen. Valttihakemusten myötä ohjattavista kertyi runsaasti osallistujien henkilökohtaisia tietoja sisältävää materiaalia, joten Valttikoordinaattorien aineistopankkina toimi VAU:n suljettu Valtti-sharepoint-sivusto.

Valttikoordinaattorien palaute koottiin Valtti-ohjelman loppuseminaarissa 26.11.2016 koordinaattorien omassa ryhmäkeskustelussa, jonka fasilitaattorina ja muistiin kirjaajana toimi Lahden alueen koordinaattori Jenna Kallatsa. Koordinaattorit kävivät läpi ohjelman vaiheittain ja kirjasivat puutteet ja kehittämisehdotukset. Tiivistettynä koordinaattorien yhteenveto ja kehittämisehdotukset ovat seuraavat:

Osallistujat:

- Valtti-ohjelman kohderyhmärajaus on sopiva (ikä 6–23, erityistä tukea tarvitsevat lapset).
- Ohjelmaan tulisi poimia sellaiset perheet/osallistujat, jotka ovat sitoutuneet ja motivoituneita. Toiminnan pääpaino jatkossakin sellaisiin lapsiin/nuoriin, joilla ei ole harrastusta.
- Ei ilmoittautumis- tai osallistumismaksua, koska se voi estää joidenkin vähävaraisten perheiden mukaantulon.
- Taustatiedoissa ei tarvitse kysyä diagnoosia, mutta toimintakyvyn määrittäminen on tärkeää.
- Valtin markkinointia pitäisi tehdä erityiskoulujen/luokkien kautta, jotta saataisiin laajemmin Valtista hyötyviä osallistujia mukaan toimintaan.

Tavoitteet:

- Ohjelman tavoitteet ovat hyvät (harrastuksen löytyminen, liikkeen lisääntyminen).
- Molemmat tavat harrastaa (yksin, omaehtoisesti tai ryhmässä) yhtä arvokkaita. Pääasia, että liike lisääntyy.

Toteutus:

- Valtti-kokeilujakson tulisi kestää koko lukukauden. Kokeilujakson minimi vähintään 3–4 harrastuskertaa.
- Perheiden sopimuskäytäntöjä tulee helpottaa esimerkiksi siten että seuranta- ja kuvausluvut kysytään jo hakuvaiheessa.
- Valttikokeilujen alkuun perheiden ja Valttien yhteinen tapaaminen/tapahtuma, auttaa tutustumisessa ja sitoutumisessa. Mukaan myös urheiluseuroja ja kaupunki.

Koordinaattorin työt vs. Valtit ja oppilaitokset:

- Oppilaitosten välisiä arviointikriteerejä ja opintopisteitä tulisi yhtenäistää. Opettaja tiiviimmin mukaan toteutukseen. Valttien sopimuspaperien koonti Valttikoordinaattorin ja Valttien yhteistapaamisessa.
- Valteille pitäisi tehdä oma Valttikäsikirja ja Valttikoordinaattorien ohjeet tulisi koota napakaksi paketiksi.
- Valttikoordinaattori tekemään Valttiparien yhteen saattamisen, mutta tarvittaessa apua opettajalta, VAU:sta tai erityisliikunnanohjaajalta.

Palautteen keruu:

- Palaute tarvitaan osallistujien, Valttien, opettajien ja kuntien lisäksi myös urheiluseuroilta.

Liikuntatarjonta (urheiluseurat ja ryhmät)

Jyväskylän yliopiston opiskelijaryhmä teki osana soveltavan liikunnan kurssia liikuntatarjonnan selvitykset mm. pääkaupunkiseudulta. Käytännössä Valtit joutuivat olemaan hyvin omatoimisia, selvittämään itse paikkakunnan liikuntatarjontaa, olemaan yhteydessä seuroihin ja sopimaan vierailusta. Seurojen palautetta ei ole koottu. Valttien palautteesta päätellen seurojen vastaanotto oli kirjavaa. Osa seuroista otti Valtin ja kokeilijan avoimin mielin vastaan, osa varautuneemmin, ja osa ei lainkaan.

Liikuntatarjonnan ongelmat johtuvat tiedon puutteesta, seurojen asenteista, ja osittain myös Valtti-kokeilujen ajankohdasta. Monet ryhmät olivat syys-lokakuussa jo täynnä. Tieto soveltavan liikunnan harrastustarjonnasta on sirpaleina yhdistysten, kuntien ja liikuntajärjestöjen sivuilla. Tieto ei ole ajan tasalla. Seurojen yhteyshenkilöt eivät monissa tapauksissa vastanneet yhteydenottoihin. Monissa seuroissa arkailtiin erityislapsen tuloa. Seuraväki mitä ilmeisimmin tarvitsee enemmän tukea tai koulutusta. Jatkossa olisi hyvä koota myös seurojen palaute.

Kustannukset

Perheet raportoivat palautekyselyssään, että Valtti-ohjelmaan osallistumisesta aiheutui kuluja keskimäärin 33 € (vaihteluväli 0–580) lasta tai nuorta kohti. Useimmiten kuluja koitui kuljetuksesta (62%) tai sisäänpääsy- tai osallistumismaksuista (45%). Ainoastaan 7% ilmoitti hankkineensa välineitä liikuntaharrastuksen tueksi Valtti-ohjelman aikana.

Valtti-ohjelman toteuttaminen vuonna 2016 maksoi VAU:lle noin 60 000 euroa, josta katettiin EU-tuella noin 70 %. Mukaan ei ole laskettu VAU:n henkilöstökuluja. Noin 15 000 € kului ohjelman materiaaleihin ja painotuotteisiin (päiväkirjat, huivit, käännökset), opinnäytetöiden tekijöiden tapaamisisiin ja tapahtumien järjestelyihin. Suurimmat kustannukset liittyvät kuitenkin Valttien ja Valttikoordinaattorien koulutuksiin ja toimintaan.

Valteista hieman vajaa puolet pystyi hyödyntämään paikallisliikennettä (oma kuukausilippu), kulki polkupyörällä tai Valttiparinsa kyydissä, tai koki kustannukset niin pieniksi, että jätti ne laskuttamatta. Yleensä ohjaaja tai saattaja pääsi liikuntatilaan (uimahalli tms.) mukaan maksutta, joten osallistumismaksut jäivät kohtuullisiksi. Kaksi kolmasosaa raportoi käyttäneensä alle 50 € ja vain kolmasosalla kulut kipusivat yli 50 euroa. Valteille maksettiin matka- ja osallistumiskorvauksia noin 7000 €, ja lisäksi järjestettiin 22 infotilaisuutta ja viikonlopun mittainen kurssi Varalassa. Kaikkiaan Valttien osuus pilottivuoden kustannuksista oli noin 16 000 euroa.

Valttikoordinaattoreille maksettiin 1100 euron palkkio, järjestettiin kaksi viikonlopun mittaista koulutustilaisuutta sekä kustannettiin paikalliseen liikkumiseen ja Valtti-järjestelyihin liittyviä kuluja. Valttikoordinaattorien osuus kustannuksista olivat noin 29 000 euroa.

Kun kokonaissumma (60000 €) jaetaan 237:llä (ohjelman loppuun saattaneet lapset tai nuoret), yhden onnistuneen Valttijakson hinta on 253 euroa. Vaikka mukaan laskettaisiin perheiden maksamat kustannukset, summa jää silti alle 300 euroa. Ohjelmasta hyötyjien määrä ei kuitenkaan jää tähän. Osallistujien ja koko perheen lisäksi Vatti-ohjelmasta hyötyivät Valtit ja arviolta 500 seuraa tai harrastuspaikkaa, jotka saivat mahdollisuuden kohdata erilaisuutta ja laajentaa osallistujapohjaansa.

YHTEISTYÖVERKOSTO (ADOPTION & IMPLEMENTATION)

Valtti-ohjelman pilotti koostuu valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen tason toimijoista. Alueellisesti tueksi palkattiin 15 Valttikoordinaattoria, joista suurin osa teki projektin osana opintojaan. Paikallisella tasolla toimittiin lähes 400 perheen, 19 oppilaitoksen ja opettajan sekä 335 Valtin kanssa. Toimintamallia toteutettiin yli 60 kunnan alueella sadoissa seuroissa ja harrastusryhmissä. Yhden kokeilujakson hinnaksi tuli vajaat 300 euroa. Valtti-ohjelma on kustannustehokas tapa tuottaa sosiaalista osallisuutta, lisätä liikettä, tukea oppimista, saada seuroihin uusia harrastajia ja vauhdittaa urheiluseurojen inklusion muutosta.

6. MITÄ OPITTIIN

”Mielestäni VALTTI-toiminta on loistava ajatus. Opiskelija pääsee tutustumaan erityislapsiin ja erityislapsi löytää mahdollisesti itselleen liikuntaharrastuksen.” Valttina toiminut opiskelija

Valtti-ohjelma vauhdittaa inklusiota

Pilottivuoden kokemukset olivat rohkaisevia. Myös ohjelman jatkuminen on toistaiseksi turvattu, koska VAU sai opetus- ja kulttuuriministeriöltä tukea vuodelle 2017 yhteensä 46 000 euroa Valtin kanssa liikkujaksi -hankkeeseen.

Valtti-toiminnalle on tarve ja tilaus. Toimintamalli tuottaa myös tuloksia: Perheet aktivoituvat ja harrastuksia löytyy, opiskelijat saavat mielekkään oppimiskokemuksen ja oppilaitokset uusia työelämäyhteyksiä, seurat rohkaistuvat ottamaan mukaan vammaisia harrastajia ja kuntatoimijat saavat apua liikuntaneuvontatyöhönsä. Yksittäisinä seikkoina pieniä askeleita, mutta yhdessä niistä muodostuu yhdenvertaisuutta ja inklusiota vauhdittava muutosprosessi.

Keskeiset kehittämisen kohteet jatkossa ovat:

Selkeämpi ohjeistus tuottaa vähemmän ikäviä yllätyksiä. Valtit hämmästelivät, miksi huoltajat olivat hakeneet Valttia lapselleen, jolla arki jo täyttyi harrastuksista. Lisäksi mukana oli perheitä, joita ei kiinnostanut lapsen harrastaminen. Osa perheistä ehkä toivoi Valtista ensisijaisesti kuljettajaa ja avustajaa ymmärtämättä, että sellaista vastuuta ei voi antaa opiskelijalle. Osa Valteista jätti ohjelman kesken. Näitä ongelmia pyritään parantamaan kertomalla selkeästi mikä on ohjelman tavoite ja mitkä ovat Valttien tehtävät. Ohjelman hakuaikaa lykätään pitemmälle kevääseen, jotta hakuvaiheesta syksyn kokeiluihin olisi lyhyempi aika. Ohjeistusta selkeytetään, ja esimerkiksi kokeiluja tulee olla vähintään neljä. Osallistujien luvat kootaan jo hakuvaiheessa.

Valttikoordinaattoreiden rooli kasvaa. Valttikoordinaattoreille annetaan jatkossa suurempi rooli, mutta ohjattavien määrää rajoitetaan. Valttikoordinaattorit vastaavat Valttiparien muodostuksesta. Yhteistyötä oppilaitosten kanssa tiivistetään. Kuntien kanssa etsitään keinoja hyödyntää Valtti-toimintamallia osana kuntien liikuntaneuvontaa tai erityisliikuntaa. Valtit ja perheet saavat mahdollisuuden tutustua toisiinsa alkusyksyllä järjestettävissä perhetapahtumissa.

Uusia Valtti-paikkakuntia Itä-Suomeen ja Pohjanmaalle. Suomen pitkät välimatkat ja vammaisille lapsille tai nuorille suunnattujen erityisryhmien niukkuus on tosiasia, johon ei voi vaikuttaa. Pitkistä välimatkoista johtuen Itä-Suomeen, maan pohjoisiin osiin ja ylipäänsä pienille tai oppilaitoksista kaukana sijaitseville alueille oli hankala löytää Valtteja. Toisaalta asutuskeskitymissä, kuten pääkaupunkiseudulla Valttien tarve yksinkertaisesti ylitti kysynnän. Levittämällä Valtti-toimintaa Mikkeliin, Joensuuhun ja Seinäjoelle pyritään kattamaan aukkoja. Pääkaupunki-seutu on alueena haastava.

Valteille annetaan lisää tukea ja koulutusta. Valteille tarjotaan jatkossakin koulutusta, esimerkiksi tietopaketteja tai verkkovalmennusta haasteelliseksi koetuilta eri aihealueilta, kuten miten toimia tilanteessa, jossa ohjattavan sosiaaliset taidot ovat rajalliset. SOLIA:n alueellisiin palvelupisteisiin suunnitellaan avoimien ovien tapahtumia.

Kehitetään Löydä oma seura -palvelua, jotta harrastusmahdollisuudet löytyisivät paremmin.

Alkuperäisenä ajatuksena oli löytää kokeiltavat harrastukset yhdistelemällä tietoa VAU:n Löydä oma seura -palvelusta, kuntien seuralistoista, erityisliikunnan ryhmistä ja opiskelijoiden kokoamista seuraselvityksistä. Käytännössä tiedot liikuntatarjonnasta ja kokeilupajoista osoittautuivat hankalaksi löytää. Kehitetään palvelu, josta jatkossa löytyvät seurojen, vammais- ja kansanterveysyhdistysten ja kuntien liikuntatarjonta.

Selvitetään harrastamisen esteitä ja etsitään ideoita tulevaisuuteen. Käynnistyneet opinnäytetyöt hyödynnetään ohjelman seurannassa ja eteenpäin kehittämisessä. Heidin Skantzin pro gradu -työ viitoittaa tulevien Valtti-ohjelmien seuranta ja Päivi Vihottulan tutkimus tuo työkaluja lasten ja nuorten osallisuuden lisäämiseksi. Tuuli Ahosen ja Samuli Pajulahden huomiot harrastusten hankalasta saavutettavuudesta huomioidaan Löydä oma seura -palvelun kehittämisessä. Mia Wahrmanin tutkimuksesta odotetaan apua tyttöjen vähäisen osallistumisen, ja Marjo Vesalan & Ronja Ronkaisen opinnäytetyöstä alueellisten erojen ymmärtämisessä. (Liite 2)

Parannetaan ohjelman seuranta. Osallistujien (lasten ja nuorten) tulosten ja palautteen lisäksi ohjelman palautetta koottiin Valteilta, yhteistyöoppilaitosten opettajilta ja kuntien liikuntatoimista. Seurantaan jäi kuitenkin kaksi aukkoa. Ensiksikin lasten ja nuorten oman ääni ja omien kokemusten kerääminen jäivät vähiin. Palautekyselyynkin vastasivat yleensä vanhempi tai huoltaja. Toiseksi urheiluseuroilta ei koottu palautetta. Nämä puutteet otetaan kehittämiskohteiksi seuraavalla Valtti-jaksolla. Lisäksi selvitetään mahdollisuudet selvittää fyysisen aktiivisuuden ja harrastuksen pysyvyyttä Valtti-ohjelmaan osallistuneiden lasten ja nuorten kanssa.

OHJELMAN JATKO (MAINTENANCE)

Perheille Valtti on mahdollistaja, alkuun saattaja ja sysäys harrastusten pariin. Oppilaitoksille Valtti-ohjelma on käytännön läheinen työssäoppimisen muoto, joka vastaa opetuksen tavoitteisiin. Opiskelijoille ohjelma tarjoaa mahdollisuuden mielekkääseen oppimiseen oikeassa tilanteessa. Valtin kanssa liikkujaksi -hankkeessa muokataan rakennetta ja ohjeistusta, jotta Valttia hakevat lapset ja nuoret perheineen ymmärtävät toiminnan luonteen ja Valtit tietävät mihin sitoutuvat. Lisäksi lisätään lasten ja nuorten osallisuutta, sovitaan yhteisistä toimintaperiaatteista oppilaitosten kanssa ja annetaan enemmän vastuuta Valttikoordinaattoreille. VAU:n Löydä oma seura -palvelua kehitetään, jotta harrastusmahdollisuudet löytyisivät helpommin.

LÄHTEET

Jokitalo, Mari (2015). Vammaisuus ja harrastaminen – mahdollisuudet ja esteet näkyväksi ICF:n avulla. Esitys Valtti-seminaarissa Tampereella 6.11.2015.

Kallatsa Jenna (2016). Kuntien erityisliikunnanohjaajien, opettajien ja Valtti-koordinaattorien palautteiden yhteenveto 28.11.2016. Julkaisematon moniste, 25 sivua.

Kwok Ng, Pauli Rintala ja Aija Saari (2016). Toimintakyvyn ja -rajoitteiden yhteydet liikunta-aktiivisuuteen ja paikallaanoloon, ss. 73-78. Teoksessa: Sami Kokko & Anne Mehtälä Toim. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa LIITU-tutkimuksen tuloksia 2016. Valtion liikunta-neuvosto. http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/438/LIITU_2016.pdf

Madans, J. H., Loeb, M. E. & Altman, B. M. (2011). Measuring disability and monitoring the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities: the work of the Washington Group on Disability Statistics. BMC public health 11 (4), S4.

Saari Aija & Skantz Heidi (2016). PAPA programme handbook for SEDY partners <http://www.hva.nl/kc-bsv/projecten/content2/sedy-project/results/development-of-pilots/development-of-pilots.html> [luettu 6.12.2016]

SEDY-factsheet Finland (2016). Insight into the current situation <http://www.hva.nl/kc-bsv/projecten/content2/sedy-project/results/inventory-in-the-countries-involved-in-the-project/inventory-in-the-countries-involved-in-the-project.html>

Skantz Heidi (2017). Valtti-ohjelman vaikutukset erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten fyysiseen aktiivisuuteen ja liikunnan harrastamiseen. Fysioterapian pro gradu -tutkielma (julkaisematon). Jyväskylän yliopisto.

Terveystieteiden tutkimuskeskus, THL 2013. ICF : Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus. (6. painos) Tampere: Juvenes Print - Suomen yliopistopaino Oy.

LIITTEET

1.	Valtti-ohjelman oppilaitokset ja Valttikoordinaattorit	31
2.	Valtti-ohjelmaan liittyvät opinnäytetyöt:	31
-	Tuuli Ahonen ja Samuli Pajulahti, opinnäytetyön suunnitelmakuvaus.	
-	Ronja Ronkainen ja Marjo Vesala, opinnäytetyön suunnitelmakuvaus.	
-	Heidi Skantz, pro gradutyön suunnitelmakuvaus.	
-	Päivi Vihottula, pro gradutyön suunnitelmakuvaus.	
-	Mia Wahrman, opinnäytetyön suunnitelmakuvaus.	
3.	Re-Aim malli Valtti/PAPAI-pilottien arvioinnin työkaluna.	36
4.	Haluan oman Valtin -lomake	37
5.	Ilmoittaudun Valtiksi -lomake	43
6.	Osallistumissopimukset	47
a.	Valttisopimus perheille	
b.	Valttisopimus opiskelijoille	
7.	Valttidiplomi, harrastuskokeilupäiväkirjat (osa 1 ja 2), harrastuskokeilusuunnitelma	48
8.	Valtti-ohjelmaan osallistuneen lapsen tai nuoren palautelomake	49
9.	Palautekysely Valteille	57
10.	Opettajien palautekysely	64
11.	Kuntien liikuntatoimen palautekysely	67
12.	Valtti-ohjelmaan hakeneet, peruneet ja toteuttaneet lapset ja nuoret	68
13.	Ohjelmaan hakeneiden lasten ja nuorten taustatiedot	68
14.	Valtti-ohjelman aikana löytyneet harrastukset	69

LIITE 1. Valtti-ohjelman oppilaitokset ja koordinaattorit

- Rovaniemi (Lapin Ammattikorkeakoulu), Jarno Saapunki
- Oulu (Oulun Ammattikorkeakoulu), Ronja Ronkainen ja Marjo Vesala
- Vaasa (Vaasan Ammattiopisto), Tatjana Asplund
- Kuopio (Savonia Ammattikorkeakoulu), Virva Kukkaslahti
- Sotkamo (Vuokatin Urheiluopisto), Ville Ruuskanen
- Lappeenranta (Saimaan Ammattikorkeakoulu), Niina Tuunila
- Jyväskylä (Jyväskylän Ammattikorkeakoulu, Jyväskylän Yliopisto) Heidi Skantz
- Pori (Satakunnan Ammattikorkeakoulu), Anni Virtanen
- Tampere (Tampereen Ammattikorkeakoulu, Tampereen Yliopisto, Varalan Urheiluopisto),
Jaana Heikinsuo
- Lahti–Heinola (Haaga-Helian Ammattikorkeakoulu/Vierumäen Kampus; Lahden
Ammattikorkeakoulu, Liikuntakeskus Pajulahti), Jenna Kallatsa
- Turku (Turun Ammattikorkeakoulu), Nelli Suomalainen
- Espoo–Vantaa–Helsinki (Arcada Ammattikorkeakoulu, Laurea Ammattikorkeakoulu, Metropolia
Ammattikorkeakoulu) Tuuli Pulkkinen, Janna Rosenqvist, Mia Wahrman

Lisäksi:

- Uusimaa, Pia Korpi
- Kouvola, Aija Saari

LIITE 2. Valtti-ohjelmaan liittyvät opinnäytetyöt

Ahonen, T. & Pajulahti S. 2017. Erityislapsen osallistuminen ohjattuun liikuntaan sekä siihen vaikuttavia tekijöitä Helsingissä

Metropolian ammattikorkeakoulu, toimintaterapian koulutusohjelma. Opinnäytetyö valmistuu keväällä 2017 ja tulee theseus.fi -sivustolle kaikkien luettavaksi. Opinnäytetyön voi etsiä sivustolta tekijän tai otsikon nimellä.

Opinnäytetyössä selvitimme erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten liikuntaharrastuksiin osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Tarkastelimme toimintaterapeuttisesta näkökulmasta, miksi Valtti-ohjelmaan osallistuvilla lapsilla ei ole liikuntaharrastusta, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, ettei harrastusta ole löytynyt, ja mitkä tekijät puolestaan mahdollistaisivat harrastukseen osallistumisen.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus. Valtti-ohjelman ilmoittautumistietojen perusteella haastatteluihin valittiin kymmenen sellaista helsinkiläisperhettä, joiden lapsella ei ollut säännöllistä ohjattua liikuntaharrastusta. Kohderyhmäämme valikoitui kolme tyttöä ja seitsemän poikaa, iältään 7–16-vuotiaita. Puolistrukturoidut teemahaastattelut toteutettiin kesällä 2016 ennen Valtti-kokeilujen alkamista.

Haastattelujen teemoiksi valikoitui toimintaterapiassa kansainvälisesti käytetyn Inhimillisen toiminnan mallin (MOHO) teemat; tahto, tottumus, taidot ja ympäristö, ja haastatteluihin osallistuivat vanhemmat. Haastattelukysymykset lähetettiin perheelle etukäteen ja vanhempia pyydettiin keskustelemaan teemoista lapsen kanssa etukäteen. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Haastatteluista kertyneen aineiston analysoimme teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Tulokset jäsenettiin ICF-luokituksen osa-alueiden mukaan neljään ryhmään: 1) ruumiin/kehon toiminnot ja rakenteet 2) suoritukset ja osallistuminen 3) ympäristötekijät ja 4) yksilötekijät.

Lähes kaikki kohderyhmämme lapsista tarvitsivat vanhempiensa jatkuvaa tukea arjesta selviytymiseen, joten lapsen liikuntaharrastuksen tukemiseen ei jää voimavaroja. Perheissä on tarvetta vapaa-ajan avustajalle tai tukihenkilölle, joka auttaisi alkuun pääsemisessä. Harrastuksen toivotaan olevan lähellä kotia, jotta lapsi voisi käydä siellä mahdollisimman itsenäisesti. Monet toivoivat liikuntaharrastuksen olevan lapsen oma juttu, eikä lapsen ja vanhemman yhteinen harrastus. Tieto erityislapsille sopivista harrastusmahdollisuuksista koettiin olevan hankalasti löydettävissä. Harrastustarjontaa koettiin olevan enemmän tarjolla alle kouluikäisille, ja tarjonta on vähäistä varsinkin sellaisille lapsille, joilla on ongelmia sosiaalisissa taidoissa perustavanlaatuisia ongelmia.

Valtti-ohjelma on vastaus moniin perheiden tuen tarpeisiin. Lisäksi osaava ohjaaja, pienryhmä ja riittävä ohjaajien määrä mahdollistaisi yhä useamman erityistä tukea tarvitsevan lapsen osallistumisen liikunnallisiin harrastuksiin. Suosittelemme myös, että erityistä tukea tarvitseville lapsille suunnatut harrastusmahdollisuudet tulisi koota yhdelle nettisivustolle. Näemme myös toimintaterapeuteille olevan enemmän tilaa erityisliikunnan kentillä, esimerkiksi avointen harrastusryhmien järjestäjinä sosiaalisten taitojen ongelmien kanssa kamppaileville lapsille ja nuorille.

Vesala, M. & Ronkainen, R. 2017. Liikuntaharrastuksen löytymiseen vaikuttavat tekijät Valtti-hankkeessa Oulun alueella erityislasten ja heidän perheidensä kokemana

Oulun ammattikorkeakoulu, Fysioterapian tutkinto-ohjelma, 2017. Työmme tullaan julkaisemaan <https://www.theseus.fi> sivustolla.

Tutkimuksemme kohderyhmänä on Oulun alueella Valtti-hankkeeseen osallistuvat erityislapset/nuoret ja heidän perheensä, 12 perhettä ja 14 lasta. Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää Oulun alueella, löysivätkö hankkeeseen osallistuneet lapset ja nuoret liikuntaharrastuksen ja kuvailla siihen vaikuttavia ympäristö- ja yksilötekijöitä. Tavoitteenamme on nostaa esiin syitä, mitkä mahdollistavat erityislasten liikunnan harrastamisen ja mitkä ovat sen esteenä.

Tutkimuksemme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, sillä haluamme kartoittaa Oulun alueella hankkeeseen osallistuneiden lasten ja perheiden kokemuksia siitä, löytyikö harrastusta vai ei, ja mitkä tekijät olivat tähän syynä. Hyödynnämme tutkimuksessamme ICF-luokitusta.

Tutkimuskysymykset ovat:

Mitkä yksilötekijät mahdollistivat liikuntaharrastuksen löytymisen?

Mitkä ympäristötekijät mahdollistivat liikuntaharrastuksen löytymisen?

Mitkä yksilötekijät olivat liikuntaharrastuksen löytymisen esteenä?

Mitkä ympäristötekijät olivat liikuntaharrastuksen löytymisen esteenä?

Tarkastelemme kaikkia tutkimustehtäviä sekä lapsen, että perheen näkökulmasta.

Aineistonkeruumenetelmänä on teemahaastattelu, joka soveltuu hyvin kokemuksen tutkimiseen ja kuvailemiseen. Olemme haastatelleet 8 perhettä ja 10 lasta. Lisäksi saimme yhden sähköpostin, jossa äiti kertoi omin sanoin heidän kokemuksistaan Valtti-hankkeesta. Haastattelut on toteutettu perheiden kotona. Olemme litteroineet haastatteluista kaikki teema-alueita koskettavat asiat. Aineiston analysointi tapahtuu sisällönanalyyssimenetelmää käyttäen, jossa etsimme aineistosta nousevat keskeiset asiat, pelkistämme ne, luokittelemme ja ryhmittelemme ne yksilö- ja ympäristötekijöihin.

Olemme saaneet haastattelut tehtyä ja seuraavaksi etenemme analysointivaiheeseen. Tutkimuksemme on tarkoitus olla valmiina huhtikuun 2017 loppuun mennessä.

Tutkimustulosten avulla voimme nostaa esiin asioita, jotka ovat erityislasten liikunnan harrastamisen esteinä. Kun nämä esteet tiedostetaan, niihin voidaan vaikuttaa. Lisäksi pyrimme nostamaan esiin liikunnan harrastamista edistävät tekijät, jotta niitä voidaan jatkossakin kehittää ja tukea. Tutkimustuloksemme hyödyttää VAU:ta, joka saa tutkittua tietoa erityislasten liikunnan harrastamiseen vaikuttavista tekijöistä. Tuloksia hyödynnetään Valtti-toimintamallin kehittämisessä. Tutkimustulostemme avulla myös urheiluseurat voivat kehittää toimintaansa ja edistää näin erityislasten liikunnan harrastamista.

Skantz, H. 2017. Valtti-ohjelman vaikutukset erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten fyysiseen aktiivisuuteen ja liikunnan harrastamiseen.

Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, Fysioterapian pro gradu -tutkielma. Pro gradu -työ julkaistaan vuoden 2017 aikana Jyväskylän yliopiston JYX-julkaisuarkistossa.

Erytystä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten fyysinen aktiivisuus on vähäisempää kuin vammauttomilla lapsilla ja nuorilla. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Valtti-ohjelman vaikutuksia 6–23-vuotiaiden erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten fyysiseen aktiivisuuteen ja liikunnan harrastamiseen.

Kaikkiaan 367 erityistä tukea tarvitsevaa lasta ja nuorta ympäri Suomea hakivat mukaan Valtti-ohjelmaan ja heistä 155 (68 % poikia, ikä ka(sd) 12.2(3.9) vuotta) osallistuivat tähän tutkimukseen. Osallistujista 27 % ilmoitti käyttävänsä jotain liikkumisen apuvälinettä ja 85 % tarvitsevana avustajaa harrastamisen tueksi. Osallistujat raportoivat kokevansa useimmiten vaikeuksia (erittäin vaikeaa tai ei onnistu lainkaan) keskittymisessä (27.1 %), kommunikoinnissa (26.5 %), itsestä huolehtimisesta (21.9 %) ja liikkumisesta (14.8 %). Tutkimukseen osallistuvat lapset ja nuoret saivat oman Valtti-henkilön, joka auttoi heitä etsimään soveltuvia harrastusmahdollisuuksia, teki harrastekokeilusuunnitelman sekä tuki ja kannusti harrastekokeilujen aikana. Valtti-ohjelma on Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry:n Valtti-ohjelman vuonna 2016 toteutettu pilottitutkimus osana kansainvälistä Sport Empowers Disabled Youth (SEDY) -hanketta. SEDY-hankkeen rahoittajana toimi Euroopan Unionin Erasmus+-ohjelma. Osallistujien taustatiedot, fyysisen aktiivisuuden tasot ja liikunnan harrastaminen selvitettiin sähköisten haku- ja palautelomakkeiden avulla.

Lähtötilanteessa Valtti-ohjelmaan osallistujien fyysisen aktiivisuuden tasot olivat alhaiset: ainoastaan 23 % ilmoitti tekevänsä kevyttä fyysistä aktiivisuutta ja 12 % keskiraskasta tai raskasta fyysistä aktiivisuutta joka päivä tai lähes joka päivä. Valtti-ohjelman jälkeen fyysinen aktiivisuus lisääntyi tilastollisesti merkitsevästi, sillä osallistujista 35 % ilmoitti tekevänsä kevyttä fyysistä aktiivisuutta (Cohenin kappa=0.211, p<0.001) ja 22 % keskiraskasta tai raskasta fyysistä aktiivisuutta (Cohenin kappa=0.333, p<0.001) joka päivä tai lähes joka päivä. Intervention jälkeen 61 % osallistujista ilmoitti liikunnan määränsä lisääntyneen joko paljon tai vähän Valtti-ohjelman jälkeen verrattuna aikaisempaan. Keskimääräisesti (sd) harrastekokeiluja oli 3.6 (1,5) ja kokeilujen määrä vaihteli yhdestä kahdeksaan. Kaiken kaikkiaan kokeiluja lajeja oli 37, joista suosituimpia olivat uinti (10.7 %), kamppailulajit (9.8 %), tanssi (6.8 %), jalkapallo (6.0 %) ja keilailu (5.6 %). Hieman yli puolet (54 %) osallistujista kertoi löytäneensä liikuntaharrastuksen Valtti-ohjelman avulla. Liikuntaharrastuksen löytymistä edistäneitä tekijöitä olivat vaikutusmahdollisuus harrastusvalintaan, liikunnan tuoma ilo, harrastamisen onnistuminen koulun jälkeen ja onnistumisen kokemukset Valtti-ohjelman aikana. Yleisimpiä esteitä harrastuksen löytymiselle puolestaan olivat haasteet itsenäisessä kulkemisessa harrastuspaikalle ja avustajan, harrastuskaverin, kuljetuspalveluiden tai soveltuvan ryhmän puuttuminen.

Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus?

Tämän tutkimuksen mukaan Valtti-ohjelmaan osallistuminen lisäsi osallistujien tietoa fyysisestä aktiivisuudesta ja sopivista liikuntamahdollisuuksista. Valtti-ohjelman jälkeen osallistujien fyysinen aktiivisuus oli lisääntynyt ja he olivat löytäneet uusia liikuntaharrastuksia. Jatkossa on tärkeää tutkia lisää ja tukea erityistä tukea tarvitsevia lapsia ja nuoria fyysisen aktiivisuuden lisäämisessä ja liikunnan harrastamisessa, sillä vaikka fyysisen aktiivisuus lisääntyi Valtti-ohjelman myötä, niin silti fyysisen aktiivisuus useus jäi keskimääräisesti alhaiselle tasolle.

Asiasanat: fyysinen aktiivisuus, liikunnan harrastaminen, erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret

Vihottula, P. 2017. "Sainko ääneni kuuluviin harrastekokeilussa?" Lasten osallisuus Valtti-pilotissa

Pro gradu -tutkimus, Tampereen Yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. Valmis opinnäyte löytyy osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201702091115> Arkistokappale tulee olemaan luettavissa Tampereen yliopiston kirjastossa.

Valtti-ohjelman tavoitteena on löytää vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle lapselle pysyvä liikuntaharrastus. Lapsen oma motivaatio ja innostuminen ovat yksi tärkeä edellytys harrastuksen pysyvyydelle. Lasta ohjaavat Valtit pyrkivät huomioimaan lasten omat toiveet ja kiinnostuksen kohteet mahdollisimman hyvin jo harrastekokeilusuunnitelmassa.

Pro gradu -työssäni pyrin selvittämään, pääsikö lapsen oma ääni kuuluviin harrastekokeilussa sekä millä keinoilla lapsen osallisuutta voisi edelleen lisätä tulevissa Valtti-kokeiluissa. Perusteet lapsen osallisuudelle löytyvät laista ja asetuksista, joiden mukaan lapsella on oikeus osallistua itseään koskeviin päätöksiin ymmärryksensä mukaan. Tutkimuksen keskeisen teorian tulee muodostamaan osallisuus-käsite sekä osallisuutta tukevat ja edesauttavat keinot.

Pääaineistona tutkimuksessa on lasten harrastekokeilusuunnitelman päiväkirjat ja Valteille tehty kysely. Lisäksi analyysin loppuvaiheessa hyödynnän Heidi Skantzin tekemää palautekyselyä perheille sekä osallistujista hakuvaiheessa koottuja tietoja. Kyseessä on kokonaistutkimus.

Pro gradu -tutkimukseni on teoriasidonnainen. Aineiston analyysi ei suoraan perustu teoriaan, mutta kytkennät siihen ovat havaittavissa. Tällöin aineiston sisällönanalyysillä tehdyille löydöksille etsitään tulkintojen tueksi teoriasta selityksiä tai vahvistusta.

Tutkimuksessani on myös toimintatutkimukselle tunnusomaisia piirteitä, kuten toiminnan ja tutkimuksen samanaikaisuus sekä pyrkimys saavuttaa välitöntä, käytännöllistä hyötyä tutkimuksesta. Toimintatutkimuksen päämääränä ei ole vain tutkiminen, vaan myös toiminnan samanaikainen kehittäminen.

Tutkimuskysymykset:

Miten Valtti-ohjelmassa otettiin huomioon lapsen omat toiveet?

Pääsikö lapsi harrastekokeilusuunnitelmaansa kirjattuihin tavoitteisiin?

Miten lapsen osallisuutta voisi edelleen lisätä Valtti-ohjelmassa?

Tutkimus valmistuu vuoden 2017 aikana. VAU ja muut vammaisten lasten liikuntaa järjestävät tahot voivat hyödyntää tutkimusta kehittäessään toimintatapoja, joilla hyödynnetään lasten ja nuorten osallisuutta.

Wahrman, M. 2017. Vammaisten tyttöjen liikunnan harrastamisen mahdollistajat ja esteet
Laurea Ammattikorkeakoulu, Fysioterapian koulutusohjelma. Valmis työ löytyy sen valmistuttua
<https://www.theseus.fi/> joko työn tai tekijän nimellä.

Tutkimusten mukaan vammaiset tytöt osallistuvat liikuntaan vammaisia poikia vähemmän, mutta syitä tähän ei ole juurikaan kartoitettu. Myös Valtti-ohjelman hakijoista vain kolmasosa oli tyttöjä. On tärkeä tutkia, mitkä tekijät vaikuttavat vammaisten tyttöjen liikunnan harrastamiseen ja harrastamattomuuteen. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää vammaisten tyttöjen omasta näkökulmasta käsin liikunnan harrastamisen mahdollistajia ja esteitä.

Tutkimuksen lähestymistapa nojaa sosiaaliseen konstruktionismiin, ja työ sijoittuu vammaistutkimuksen kenttään hyödyntäen lisäksi feminististä tutkimusta, liikuntasosiologiaa sekä mediatutkimusta. Työn teoreettisen viitekehyksen muodostaa Physical Activity for people with a Disability (PAD) -malli, jonka avulla vammaisten tyttöjen liikuntaan osallistumiseen vaikuttavia yksilö- ja ympäristötason tekijöitä voidaan luokitella. Malli yhdistää WHO:n ICF -viitekehyksen ja ASE (attitude, social influence, self-efficacy) -mallin. Keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössä ovat vammaisuus, ruumiillisuus, representaatio ja liikunta.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Millaisia representaatioita urheilujulkaisujen kuvat rakentavat vammaisista naisurheilijoista ja -liikkujista?
- Millaisena vammaiset tytöt kokevat omat mahdollisuutensa harrastaa liikuntaa ja miten urheilujulkaisujen kuvien representaatiot vammaisista naisurheilijoista ja -liikkujista vaikuttavat vammaisten tyttöjen kokemiin mahdollisuuksiin harrastaa liikuntaa?
- Mitkä tekijät mahdollistavat tai estävät vammaisten tyttöjen liikunnan harrastamisen?

Opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivista tutkimusmenetelmää ja työn aineisto kerätään loppukeväästä teemahaastattelujen sekä kuva-analyysin keinoin. Haastattelen neljää erilaista yli 14-vuotiasta tyttöä. Mukana on sekä urheilijoita että sellaisia, jotka harrastavat vähemmän liikuntaa. Osa oli mukana Valtti-ohjelmassa.

Kuva-analyysin aineisto koostuu Helsingin Sanomien, Vammaisurheilu & -liikunta -lehden sekä Iltalehden syyskuun 2016 aikana julkaisemista naisvammaisurheilijoiden ja -liikkujien kuvista sekä yhdestä kahden vammattoman naisurheilijan kuvasta. Kuva-analyysissä hyödynnän semiotiikkaa ja kuvia tarkastelen representaation käsitteen avulla, joka korostaa vammaisuuden ja naiseuden esitysten rakennettua luonnetta. Analysoin kuvat kokoon kuvakoosteeseen, jota käytän virikkeenä teemahaastatteluissa. Haastatteluaineiston analysoin induktiivisen sisällönanalyysin avulla.

Vammaiset tytöt ovat marginaaliryhmä marginaaliryhmän sisällä. Tyttöjen oma ääni on tärkeä saada kuuluviin urheilun ja liikunnan perinteisesti maskuliinisessa maailmassa. Tieto vammaisten tyttöjen liikunnan harrastamiseen ja harrastamattomuuteen vaikuttavista tekijöistä mahdollistaa vammaisille tytöille sopivien liikuntapalvelujen kehittämisen. Tutkimushaastattelut toteutetaan huhtikuussa ja työ on valmis vuoden vaihteessa.

LIITE 3. Re-Aim -malli PAPAI-pilottien arvioinnin työkaluna:

Afke Kejkstra 15.2.2017/With this format you can evaluate your pilot

Start with a short description of the pilot in your country (timeline, stakeholders).

The RE-AIM framework is designed to enhance the quality, speed, and public health impact of efforts to translate research into practice in five steps:

- Reach your intended target population
- Efficacy or effectiveness
- Adoption by target staff, settings, or institutions
- Implementation consistency, costs and adaptations made during delivery
- Maintenance of intervention effects in individuals and settings over time

1 Reach

The absolute number, proportion, and representativeness of individuals who are willing to participate in a given initiative.

Most health promotion intervention studies report the size of the study sample and the proportion of individuals who are willing to participate. The proportion is operationalized as participation rate, which is calculated as those who participate divided by the total number of eligible individuals.

- Number of participants, number of youth the pilot was presented to (estimate), representative? For example did we reach the whole intended target group?
- Give a short description on how did you try to reach the target group? What difficulties did you encounter to reach the target group? Are children (and parents) willing to participate? What are their reactions?

2 Effects

The impact of an intervention on important outcomes, including potential negative effects, quality of life, and economic outcomes.

2a: primary outcomes

Use the following questions from the feedback survey for families and represent the numbers as follows:

- How frequently have you been physically active during the past four weeks.*
- Compared to your situation when you applied to the PAPAI-program last spring, how would you describe your current amount of physical activity (e.g. journey to school, recreation, physical education at school)?*
- Did you find a hobby through the PAPAI-program that you still have now?*

2b: secondary outcomes

Use the following questions from the feedback survey for families and represent the numbers as follows

- Based on the following statements, please evaluate which factors helped you to find a hobby that involves sport.
- Based on the following statements, please evaluate which factors hindered you in finding a hobby that involves sport.
- Barriers:
- Facilitators:

3 Adoption

The absolute number, proportion, and representativeness of settings and intervention agents who are willing to initiate a program.

Give a short description of organisations participated in the program.

4 Implementation

At the setting level, implementation refers to the intervention agents' fidelity to the various elements of an intervention's protocol. This includes consistency of delivery as intended and the time and cost of the intervention.

Give a short description on consistency of delivery of the pilot and time and costs:

5 Maintenance

The extent to which a program or policy becomes institutionalized or part of the routine organizational practices and policies. Maintenance in the RE-AIM framework also has referents at the individual level. At the individual level, maintenance has been defined as the long-term effects of a program on outcomes after 6 or more months after the most recent intervention contact.

Give a short description of the follow-up of the program (3-6 months after pilot):

LIITE 4. Haluan oman Valtin -hakulomake

Haluan oman Valtin -hakulomake 1.2-31.3.2016

Valtti-ohjelma on VAU:n (Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU) kokeiluhanke, jossa autetaan lapsia ja nuoria löytämään liikunnallinen harrastus. Tällä hakulomakkeella voi hakea Valttia syksyksi 2016. Valtti on opiskelija, joka toimii hakijan liikuntakaverina noin 4-6 viikon ajan. Harrastuskokeilut toteutetaan elo-lokakuun välisenä aikana. Harrastuskokeilujen tavoitteena on löytää hakijalle liikunnallinen harrastus. Omaa Valttia voivat hakea 6-23 -vuotiaat lapset ja nuoret, joilla on jokin vamma, pitkäaikaissairaus tai erityisen tuen tarve.

Hakulomakkeen tietojen avulla lapselle tai nuorelle pyritään etsimään sopivin Valtti. Tietoja käytetään tutkimukseen ja hankkeen seurantaan. Tietoja ei luovuteta eikä osallistujien henkilöllisyyttä paljasteta ulkopuolisille. Lomakkeen täyttäminen vie aikaa noin 10-20 minuuttia.

Lomake on jaettu neljään osaan: A. taustatiedot, B. toimintakyky, C. koulu ja harrastukset, D. toiveet ja suostumus. Pakolliset vastauskentät on merkitty tähdellä. Jos hakija on alaikäinen lomakkeen täyttää huoltaja. Silloinkin on hyvä jutella hakijan kanssa, jotta hakemuksessa kuuluu osallistujan oma ääni ja mielipide.

Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus?

Ilmoitamme hakijoille viimeistään toukokuun loppuun mennessä löytyikö oma Valtti vai ei ja lähetämme jatko-ohjeet.

Mahdollisiin Valtti-hanketta ja tietojen käyttöä koskeviin kysymyksiin vastaa VAU:n tutkimuspäällikkö Aija Saari, puh. 040 506 4208, aija.saari@vammaisurheilu.fi.

A. TAUSTATIEDOT

1. Hakijan (osallistujan) yhteystiedot

Etunimi *

Sukunimi *

Matkapuhelin

Sähköposti

Osoite *

Postinumero *

Postitoimipaikka

2. Syntymävuosi *

3. Sukupuoli *

Tyttö

Poika

Muu/ en halua vastata

4. Äidinkieli *

Suomi

Ruotsi

Muu, mikä?

5. Huoltajan yhteystiedot (tarvitaan etenkin jos hakija on alle 18-vuotias)

Etunimi

Sukunimi

Katu- ja postiosoite (jos eri kuin osallistujalla)

Sähköposti

Puhelin

6. Jos asut taajaman ulkopuolella kerro mikä on lähin kaupunki tai taajama ja kuinka pitkä matka sinne on

Lähimmän taajaman tai kaupungin nimi

Etäisyys kotoa

B. TOIMINTAKYKY

7. Arvioi hakijan toimintakykyä eri osa-alueilla (näkeminen, kuuleminen, liikkuminen, keskittyminen, itsestä huolehtiminen ja kommunikaatio). Käytä asteikkoa 1-4, jossa alkupää tarkoittaa lievää ja nelonen vaikeaa vammaa tai toimintavaikeutta. *

1=ei vaikeaa, 2=lievästi vaikeaa, 3=erittäin vaikeaa, 4=ei onnistu lainkaan. Mitä isompi numero sitä vaikeampi vamma. Jos esimerkiksi valitset näkemisessä nelosen se tarkoittaa että hakija on sokea.

	1	2	3	4
Näkeminen. Kuinka vaikea sinun on nähdä?	☐	☐	☐	☐
Kuuleminen. Kuinka vaikea sinun on kuulla?	☐	☐	☐	☐
Liikkuminen. Onko sinulla vaikeuksia kävellä tai kiivetä rappusia?	☐	☐	☐	☐
Keskittyminen. Onko sinulla vaikeuksia muistaa tai keskittyä?	☐	☐	☐	☐
Itsestä huolehtiminen. Onko sinulla vaikeuksia huolehtia päivittäisistä toiminnoista (kuten peseytyminen tai pukeutuminen)?	☐	☐	☐	☐
Kommunikaatio. Onko sinulla vaikeuksia kommunikoida tai tulla ymmärretyksi?	☐	☐	☐	☐

8. Onko sinulla jokin lääkitys, joka liittyy vammaan tai pitkäaikaissairauteesi?

Kyllä, mikä?

Ei

En tiedä

Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus?

9. Käytätkö jotakin liikkumisen apuvälinettä?

Kyllä, mitä?

Ei

10. Tarvitsetko avustajaa harrastuksissa?

Kyllä, kuvaile tarkemmin

Ei

11. Lisätietoja

C. ARKI JA HARRASTUKSET

12. Jos olet koululainen tai opiskelija osallistutko koulun liikunnanopetukseen?

Kyllä, lähes aina

Satunnaisesti, tilanteen mukaan

En osallistu

13. Koulun tai oppilaitoksen nimi

14. Käytkö säännöllisesti jossakin terapiassa?

Kyllä, mikä ja kuinka usein?

En

15. Onko sinulla jokin harrastus? *

- Kyllä, lähes aina
- Satunnaisesti, tilanteen mukaan
- En osallistu

13. Koulun tai oppilaitoksen nimi

14. Käytkö säännöllisesti jossakin terapiassa?

- Kyllä, mikä ja kuinka usein?
- En

15. Onko sinulla jokin harrastus? *

- Kyllä, mikä ja kuinka usein harrastat?
- Ei

16. Arvioi kuinka paljon olet liikkunut kuluneen neljän viikon aikana. *

	en lainkaan	hyvin harvoin	jonkin verran	lähes joka päivä	joka päivä
Kuluneen 4 viikon aikana kuinka usein leikit liikuntaleikkejä tai pelejä tai harrastit liikuntaa?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuluneen 4 viikon aikana kuinka usein juoksit tai liikutit niin tehokkaasti että hengästyit?	☐	☐	☐	☐	☐

17. Millaisia liikuntamuotoja perheessäsä harrastetaan tai mistä pidätte?

D. TOIVEET JA SUOSTUMUS

18. Millaisissa asioissa toivot oman Valtin auttavan sinua?

 etsimään mieluisia ja sopivia harrastusvaihtoehtoja

Lisääntykö liike, löytykö harrastus?

- luomaan yhteyksiä liikuntatarjontaan ja ohjaajiin, sopimaan kokeiluista
- olemaan kaveri ja tukija
- toimimaan personal trainerina, liikuttamaan minua
- neuvomaan muita ohjaajia ja valmentajia kun menemme tutustumaan
- auttamaan siirtymisissä harrastuspaikalle ja takaisin
- neuvomaan minua ja perhettä erilaisissa harrastamista helpottavissa erityiskysymyksissä
- avustamaan (siirtymiset, liikuntatilanteet, pukeutuminen ym)
- innostamaan koko perhettä yhteiseen liikkumiseen
- tuomaan lisävinkkejä nykyisen harrastustarjontani monipuolistamiseksi
- muu, mikä?

19. Mitä liikuntalajeja tai -muotoja haluaisit harrastaa tai kokeilla?

20. Suostumus tietojen tallentamiseen ja hyödyntämiseen Valtti-hankkeen aikana. Rastittamalla suostut siihen että VAU saa *

- tallentaa lomakkeen tiedot hankkeen seurantaan varten siten että henkilötietoja ei luovuteta ulkopuolisille.
- luovuttaa hakijan tiedot hankkeen avaintoimijoille (Valtille ja Valttikoordinaattorille).
- pyytää tarvittaessa lisätietoja.

21. Lisätietoja, terveisiä tai toiveita

LIITE 5. Ilmoittaudun Valtiksi -lomake

Ilmoittaudun Valtiksi /jag vill bli Valtti-instruktör 2016

Tämä lomake on tarkoitettu Valtiksi ilmoittautuville henkilöille. Valtit ovat opiskelijoita tai vapaaehtoisia, jotka saattavat lapsen tai nuoren harrastuksen pariin. Tavoitteena on löytää 6-23 -vuotiaille vammaisille, pitkäaikaissairaille ja erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille liikunnallinen harrastus. Lomakkeen täyttäminen kestää noin 10 minuuttia.

Tällä lomakella ilmoittamiasi tietoja käytetään apuna kun etsimme sinulle sopivaa Valtti-ohjattavaa. Antamasi tiedot käsitellään luottamuksellisesti eikä niitä luovuteta ulkopuolisille. Haku ei velvoita sinua mitenkään ja voit tarpeen tullen peruuttaa ilmoittautumisesi.

Jos hakijoista löytyy sinulle sopiva ohjattava saat tiedon omasta Valtti-ohjattavastasi, tarkemmat ohjeet jatkoa varten ja sopimuslomakkeen allekirjoitettavaksi huhti-toukokuun aikana. 4-6 viikon mittainen harrastuskokeilujakso toteutetaan syksyllä, elo-lokakuun välisenä aikana.

På svenska: Denna blankett är avsedd för personer som vill anmäla sig som Valtti-instruktör. Det tar cirka 10 minuter att fylla i blanketten. Uppgifterna används för att hitta en lämplig Valtti-klient för dig. Dessutom används blanketten för uppföljningen och evalueringen av Valtti-programmet. Dina uppgifter behandlas konfidentiellt och de överläts eller yppas inte till utomstående.

Du får information om din Valtti-klient senast i april-maj. På samma gång får du ytterligare anvisningar för fortsättningen samt avtalsblanketten som du ombeds skriva under.

Tervetuloa mukaan!

Lisätietoja/ytterligare information

Tutkimuspäällikkö/forskningsdirektör Aija Saari, puh/tel. 040 506 4208, aija.saari@vammaisurheilu.fi

1. Yhteystiedot

Kontaktuppgifter

Etunimi/förnamn *

Sukunimi/efternamn *

Matkapuhelin/mobiltelefon *

Sähköposti/e-post *

Osoite/adress

Postinumero/postnummer

Postitoimipaikka/postanstalt

Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus?

2. Minkä oppilaitoksen opiskelija olet? *

Vid vilken läroanstalt studerar du?

- Lapin AMK
- Oulun AMK
- Vaasan Ammattiopisto
- Savonia AMK
- Vuokatin Urheiluopisto
- Saimaan AMK
- Jyväskylän yliopisto
- Jyväskylän AMK
- Satakunnan AMK
- Tampereen AMK
- Varala urheiluopisto
- Tampereen yliopisto
- Haaga-Helia AMK
- Lahden AMK
- Liikuntakeskus Pajulahti
- Turun AMK
- Laurea AMK
- Yrkehögskolan Arcada
- Metropolia AMK
- Muu oppilaitos,
mikä?
- En ole opiskelija, vaan haluan toimia Valttina vapaaehtoisohjalta

- Metropolia AMK
- Muu oppilaitos,
mikä?
- En ole opiskelija, vaan haluan toimia Valttina vapaaehtoisohjalta

3. Mikä on ammatillinen taustasi tai millä alalla opiskelet?

3. Vilken är din yrkesbakgrund eller vad studerar du?

- Liikunta ja vapaa-aika/Idrott och fritid
- Opetus/pedagogik
- Fysioterapia/ fysioterapi
- Toimintaterapia/ergoterapi
- Hoitoala (esim sairaanhoitaja, lähihoitaja)/vårdbranschen
- Sosiaaliuala/socialbranschen
- Muu,
mikä?/Annan?

4. Sukupuoli/kön *

- Nainen/kvinna
- Mies/man
- Muu/ en halua kertoa/annat

5. Millä paikkakunnalla asut tai vaikutat elo-lokakuussa? *

På vilken ort eller i vilket område vill du helst delta under Valtti-försöksperioden i augusti-oktober?

6. Millä muulla paikkakunnalla voisit tarvittaessa toimia Valttina (esim kotipaikka, läheinen ystävä)?

På vilken annan ort skulle du kunna fungera som Valtti-instruktör (t.ex. din hemort, hos en nära vän)?

Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus?

7. Millä kielellä pystyt kommunikoimaan ja toteuttamaan Valtti-jakson? *

På vilka språk kan du kommunicera och genomföra Valtti-perioden?

Suomi/finska

Ruotsi/svenska

Englanti/engelska

Viittomakieli, tukiviittomat/teckenspråk

Muu, mikä?/annat?

8. Onko sinulla käytössäsi auto? *

Har du tillgång till bil?

Kyllä/ja

Ei/nej

Tarpeen mukaan/vid behov

9. Kerro lyhyesti vahvuuksistasi ja osaamisestasi. Kerro myös jos sinulla on aikaisempaa kokemusta vammaisten, pitkäaikaissairaiden tai erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kanssa toimimisesta. *

Berätta kort om dina starka sidor och din kunskap och erfarenhet. Berätta även om du har tidigare erfarenhet av att arbeta med barn och unga med handikapp, kronisk sjukdom eller behov av särskilt stöd.

10. Mitä harrastat? Ja mikä on oma liikunta- tai lajitaustasi?

Vilka är dina hobbyer? Vilken är din egen bakgrund inom idrott och sport?

11. Onko jotakin erityistä mitä meidän on hyvä tietää kun valitsemme sinulle Valtti-ohjattavaa? Esim matka, harjoittelu tai pidempi poissaolo paikkakunnalta tms.

Är det något annat vi borde ta i beaktande när vi väljer din Valtti-klient åt dig? Vet du till exempel att du kommer att vara bortrest, göra en praktikperiod, vara frånvarande från orten under en längre period eller dylikt?

12. Muita terveisiä? Tai jokin asia josta haluat lisätietoa?

Har du några förväntningar eller önskemål gällande Valtti-programmet eller din Valtti-klient? Andra hälsningar och kommentarer? Eller finns det något du skulle vilja få ytterligare information om?

LIITE 6a. Valttisopimus perheille ja 6b. Valttisopimus opiskelijoille

Valtti-sopimus Valtti-ohjelmaan osallistuvalla lapselle/nuorelle

HUOM! alle 18-vuotiaan osalta sopimuksen allekirjoittaa osallistujan lisäksi huoltaja.

Osallistujan etunimi _____
sukunimi _____
syntymäaika _____

Vakuutus ja osallistujan vastuu:

Kyllä, osallistujalla on vapaa-ajan vakuutus (tai ymmärrämme, että osallistuja on tapaturman sattuessa itse vastuussa mahdollisista korvauksista).

Tutkimus- ja kuvauslupa:

Kyllä, VAAU saa käyttää Valtti-ohjelman aikana kerättyä aineistoa (ilmoittautumis- ja palautelomakkeet, mahdolliset haastattelut ja kuvat) tutkimukseen ja seurantaan (mm. SEDY-hankkeen raportointi). Kuvia saa käyttää erillisellä luvalla myös muissa julkaisuissa.

Lisätietoja / terveisiä:

Paikkakunta ja päiväys: _____

Osallistujan allekirjoitus: _____ Huoltajan allekirjoitus: _____

Tutkimus- ja seurantatiedon käsittely:

Osallistujien haku- ja palautelomakkeista, haastattelumateriaaleista, kokeiluraporteista ja kuvista syntyvä aineisto tallennetaan SEDY-hankkeen ajaksi (vuoden 2017 loppuun) VAAU:n ylläpitämälle sähköiselle sharepoint-sivustolle, jossa se on vain Valtti-koordinaattorien ja opinnäytetyön tekijöiden käytössä. SEDY-hankkeen päätyttyä aineistoa säilytetään VAAU:n arkistossa. Osallistujilla on mahdollisuus tarkistaa ja halutessaan poistaa omat tietonsa.

Helsingissä 17.5.2016

Aija Saari, tutkimuspäällikkö (LiT)

Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAAU ry

Sopimus Valttina toimimisesta

Valtti-ohjelman tavoitteena on, että ohjattava löytää liikunnallisen harrastuksen tai saa ideoita soveltuvista liikuntamuodoista ja innostuu liikkumisesta. Kokeilut tulee järjestää lokakuun 2016 loppuun mennessä. Kokeilujen aikana ohjattavan huoltajat/ohjattava vastaa lapsen vakuutuksista ja kuljetuksista. Valtilta ei edellytetä lapsen henkilökohtaisena avustajana tai kuljettajana toimimista.

Valtin tehtävät

- Valtti huolehtii itse ennen Valtti-jakson alkua, mihin opintokokonaisuuteen Valttina toimiminen liittyy ja miten opintopisteet raportoidaan (opiskelijat).
- Valtti ottaa yhteyden ohjattavansa huoltajiin, sopii tapaamisen, selvittää ohjattavan liikuntatavoitteet, laatii kokeilusuunnitelman ja esittelee sen ohjattavalleen.
- Valtti hyväksyy kokeiluista koituvat arvioidut kulut (matkustus, osallistumismaksut) etukäteen Valtti-koordinaattorilla.
- Valtti järjestää kokeilut ja toimii kokeilujen aikana ohjattavansa tukena. Hän kokoaa jokaisen kokeilun jälkeen hymynaama-palautteen ohjattavaltaan ja kirjaa kokemukset kokeiluraporttiin.
- Valtti järjestää lopetustapaamisen ohjattavansa kanssa ja antaa ohjattavalle Tsemppidiplomin.
- Kokeilujen jälkeen Valtti laatii vapaamuotoisen raportin Valtti-koordinaattorille sekä oppilaitoksen ohjeiden mukaisen raportin opettajalle opintopisteiden saamiseksi (opiskelijat).
- Valtti lähettää matkalaskun kuitteineen VAAU:hun marraskuun loppuun mennessä ja osallistuu palautekyselyyn.

Luottamuksellisuus ja tietosuojat

Hyvä Valtti-suhde perustuu luottamukseen. Valtti on turvallinen ja luotettava aikuinen. Valtti huolehtii tietosuojasta eikä levitä ohjattavaa tai hänen perheensä koskevia tietoja tai valokuvia ulkopuolisille. Poikkeuksena ovat tiedot, jotka tarvitaan kokeilutilanteiden järjestämiseksi esimerkiksi ryhmän ohjaajalle. Valtti ilmoittaa mahdollisesta satunnaisesta esteestä ajoissa ohjattavalleen. Jos Valtti-suhde keskeytyy kokonaan, hän ilmoittaa siitä ohjattavalle ja Valtti-koordinaattorille. Valtti pyrkii huolehtimaan siitä että Valtti-ohjelmassa mukana olosta jää molemmille hyvä mieli ja ohjattavalle kivoja liikuntakokemuksia.

VAAU vastaa ohjelman valtakunnallisesta hallinnosta, tiedotuksesta, seurannasta ja tutkimuksesta sekä Valtti-koordinaattorin kanssa etukäteen sovitusta kulukorvauksista. VAAU:n edustajana paikkakunnalla toimiva Valtti-koordinaattori tukee Valttia kokeilujen aikana. Valtti saa todistuksen toiminnastaan.

Rastita:

- Teen Valtti-jakson opiskeluuni liittyen _____ (oppilaitoksen nimi) ja olen tarkistanut, että minut on vakuutettu oppilaitoksen puolesta.
- Teen Valtti-jakson vapaaehtoisena/ ei-opintoihin liittyen ja tarvitsen vakuutuksen.

Allekirjoituksellani osoitan että olen ymmärtänyt Valtin tehtävät ja vastuut. Tätä sopimusta on tehty kolme kappaletta (Valtille, oppilaitokselle ja VAAU:lle).

_____ Aika, paikka, Valtin allekirjoitus

_____ Aika ja paikka, oppilaitoksen edustajan allekirjoitus

_____ Aika ja paikka Valtti-koordinaattorin allekirjoitus

LIITE 7. Valttidiplomi, harrastuskokeilupäiväkirjat (osa 1 ja 2), harrastuskokeilusuunnitelma

DIPLOMI

on osallistunut Valtti-ohjelmaan.

aika ja paikka

Valtin allekirjoitus ja nimenselvennys

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

VALTTI

HARRASTEKOKEILUPÄIVÄKIRJA, osa 1

Nimi: _____ Paikkakunta: _____

Valtti: _____

ENSIMMÄINEN TAPAAMINEN

Päivämäärä _____ Paikka _____

Kokeilijan palaute:

YHDESSÄ SOVITUT TAVOITTEET

1. _____

2. _____

3. _____

Lisätietoja: _____

VIIMEINEN TAPAAMINEN

Päivämäärä _____ Paikka _____

Kokeilijan palaute:

TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMINEN

1. _____

2. _____

3. _____

Lisätietoja tai jatkosuunnitelmia: _____

VALTTI

HARRASTEKOKEILUPÄIVÄKIRJA, osa 2

Nimi: _____ Paikkakunta: _____

Valtti: _____

Päivämäärä ja paikka	Aihe / Laji	Kokeilijan palaute	Lisätietoja
		  	
		  	
		  	
		  	
		  	

Päivämäärä ja paikka	Aihe / Laji	Kokeilijan palaute	Lisätietoja
		  	
		  	
		  	
		  	
		  	
		  	

HARRASTEKOKEILUSUUNNITELMA

Nimi: _____

Valtti: _____

Kokeilun aihe	Paikka ja aika	Valmistautuminen	Lisätietoja

OHJEET HARRASTEKOKEILUSUUNNITELMAN KÄYTTÖÖN: Kokeilun aiheeksi täytetään kehitettävä laji tai aktiviteetti. Paikkaan ja aikaan tulee yhdessä Valtin ja perheen kanssa sopima ajan-kohta. Valmistautuminen-kohtaan täytetään esimerkiksi kokeilussa vaadittava vaatetus, välineet jne. Lisätietoja-kohtaan voi täydentää esimerkiksi seuran yhteystiedot, harrastusmaksut jne.

Kokeilun aihe	Paikka ja aika	Valmistautuminen	Lisätietoja

OHJEET HARRASTEKOKEILUSUUNNITELMAN KÄYTTÖÖN: Kokeilun aiheeksi täytetään kehitettävä laji tai aktiviteetti. Paikkaan ja aikaan tulee yhdessä Valtin ja perheen kanssa sopima ajan-kohta. Valmistautuminen-kohtaan täytetään esimerkiksi kokeilussa vaadittava vaatetus, välineet jne. Lisätietoja-kohtaan voi täydentää esimerkiksi seuran yhteystiedot, harrastusmaksut jne.

LIITE 8. Valtti-ohjelmaan osallistuneiden lasten ja nuorten palautelomake

Palautekysely Valtti-ohjelmaan osallistuneille perheille 2016

A. TAUSTATIEDOT

Täytä tähän osioon Valtti-ohjelmaan osallistuneen lapsen tai nuoren taustatietoja. Vastaajien tietoja tai vastauksia ei luovuteta eteenpäin, eikä osallistujien henkilöllisyyttä paljasteta ulkopuolisille.

1. Nimi ja postinumero *

Etunimi

Sukunimi

Postinumero

Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus?

2. Sukupuoli *

- Tyttö
- Poika
- En halua kertoa

3. Ikäsi vuosina *

5

4. Missä asut? *

- Kotona vanhempien kanssa
- Kotona itsenäisesti
- Muualla, missä?

5. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten tämänhetkistä elämäntilannettasi? *

- Olen alakoulussa
- Olen yläkoulussa
- Teen peruskoulun jälkeisiä valmentavia opintoja
- Opiskelen lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa
- Olen töissä
- Muu, mikä

6. Pituutesi ja painosi *

Pituus

Paino

B. VALTTI-OHJELMAN TOTEUTUS

Tässä osiossa pääset kertomaan, miten Valtti-ohjelma toteutui perheenne kohdalla. Valtti-ohjaajalla tarkoitetaan opiskelijaa tai vapaaehtoista, joka oli tukenasi ja kaverinasi Valtti-ohjelman ajan. Tämän osion täyttämässä voit käyttää apunasi harrastekokeilupäiväkirjojasi (OSA 1 ja OSA 2), joita täytit yhdessä Valttisi kanssa.

7. Milloin teillä oli Valtti-ohjaajasi kanssa viimeinen tapaaminen eli milloin Valtti-ohjelmasi päättyi? *

Valtti-ohjelman toteutus oli yksilöllinen riippuen perheen ja Valtin aikatauluista, minkä vuoksi myös Valtti-ohjelman ajankohta saattoi vaihdella perheiden välillä.

- Kesäkuussa
- Heinäkuussa
- Elokuussa
- Syyskuussa
- Lokakuussa
- Marraskuussa

8. Järjestikö Valtti-ohjaajasi...? *

	Kyllä	Ei
alkutapaamisen, jossa keskusteltiin tavoitteistasi ja toiveistasi	☐	☐
loputapaamisen, jossa keskusteltiin tavoitteidesi toteutumisesta ja jatkosuunnitelmistasi	☐	☐

9. Montako harrastekokeilua Valtti-ohjelmasi sisälsi alku- ja lopputapaamisten lisäksi *

Valtti-ohjelmaan kuului alku- ja lopputapaaminen sekä 2-4 harrastekokeilua. Osa Valteista saattoi järjestää myös useamman harrastekokeilun.

- 1 2 3 4 5 enemmän kuin 5, montako?

10. Mitä harrastuksia kävit kokeilemassa Valtti-ohjelman aikana? *

11.

Koituiko Valtti-ohjelmasta perheellesi kustannuksia? Arvioi kulujen suuruus euroissa kyllä-painikkeen jälkeiseen laatikkoon. **Huom!** Vastaa jokaiseen kohtaan kyllä tai ei.

*

	Ei	Kyllä	
Sisäänpääsy- tai osallistumismaksut	☐	☐	____ €
Kuljetukset	☐	☐	____ €
Välineet	☐	☐	____ €
Muu, mikä? ____	☐	☐	____ €

C. VALTTI-OHJELMAN VAIKUTUKSET

Valtti-ohjelman tavoitteena oli lisätä liikuntaa ja löytää liikuntaharrastus. Tässä osassa arvioidaan, kuinka hyvin siinä onnistuttiin.

12. Arvioi kuinka paljon olet liikkunut kuluneen neljän viikon aikana. *

	en lainkaan	hyvin harvoin	jonkin verran	lähes joka päivä	joka päivä
Kuluneen 4 viikon aikana, kuinka usein leikit liikuntaleikkejä tai -pelejä tai harrastit liikuntaa?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuluneen 4 viikon aikana, kuinka usein juoksit tai liikutit niin tehokkaasti, että hengästyit?	☐	☐	☐	☐	☐

13. Jos vertaat viime kevättä, jolloin hait mukaan Valtti-ohjelmaan, ja tätä syksyä, onko liikkumisesi määrä (esim. koulumatkat, vapaa-ajan liikunta, koululiikuntaan osallistuminen) mielestäsi...? *

- lisääntynyt paljon
- lisääntynyt jonkin verran
- pysynyt samana
- vähentynyt jonkin verran
- vähentynyt paljon
- en osaa sanoa

14. Oliko sinulla harrastus tai harrastuksia **ennen** Valtti-ohjelmaa, jota/joita olet edelleen jatkanut? *

- Kyllä
- Ei

15. Mikä harrastus tai mitä harrastuksia sinulla oli **ennen** Valtti-ohjelmaa?

Jos sinulla on yksi harrastus, täytä vain ensimmäinen rivi. Jos sinulla on useita harrastuksia, voit täyttää muutkin osat.
Esimerkki: harrastus: jalkapallo, missä harrastat: jalkapalloseura JJK:ssa, kuinka usein harrastat: 1 kerran viikossa, montako minuuttia kerrallaan: 60 min

Harrastus <input type="text"/>	Missä harrastat? <input type="text"/>	Kuinka usein harrastat? <input type="text"/>	Montako minuuttia kerrallaan? <input type="text"/>
Harrastus <input type="text"/>	Missä harrastat? <input type="text"/>	Kuinka usein harrastat? <input type="text"/>	Montako minuuttia kerrallaan? <input type="text"/>
Harrastus <input type="text"/>	Missä harrastat? <input type="text"/>	Kuinka usein harrastat? <input type="text"/>	Montako minuuttia kerrallaan? <input type="text"/>

Harrastus	Missä harrastat?	Kuinka usein harrastat?	Montako minuuttia kerrallaan?
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

16. Löysitkö Valtti-ohjelman avulla harrastuksen, jota olet jatkanut säännöllisesti? *

Kyllä

En

17. Minkä harrastuksen tai mitä harrastuksia löysit Valtti-ohjelman avulla?

Jos löysit yhden harrastuksen, täytä vain ensimmäinen rivi. Jos löysit useita harrastuksia, voit täyttää muutkin osat.
Esimerkki: harrastus: jalkapallo, missä harrastat: jalkapalloseura JJK:ssa, kuinka usein harrastat: 1 kerran viikossa, montako minuuttia kerrallaan: 60 min

Harrastus	Missä harrastat?	Kuinka usein harrastat?	Montako minuuttia kerrallaan?
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Harrastus	Missä harrastat?	Kuinka usein harrastat?	Montako minuuttia kerrallaan?
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Harrastus	Missä harrastat?	Kuinka usein harrastat?	Montako minuuttia kerrallaan?
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Harrastus	Missä harrastat?	Kuinka usein harrastat?	Montako minuuttia kerrallaan?
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

18. Arvioi seuraavien väittämien avulla, mitkä tekijät auttoivat sinua liikuntaharrastuksen löytymisessä.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Minulla on nyt aikaa liikunnalle.	☐	☐	☐	☐	☐
Löysin kaverin, jonka kanssa voin käydä liikkumassa.	☐	☐	☐	☐	☐
Harrastuksessa on hyvä ohjaaja.	☐	☐	☐	☐	☐
Pääsin mukavaan porukkaan harrastamaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Huomasin, että pärjään ja pystyn.	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn kulkemaan itsenäisesti harrastuspaikalle.	☐	☐	☐	☐	☐
Koin onnistumisia Valtti-ohjelman aikana.	☐	☐	☐	☐	☐
Löysin hyvän apuvälineen liikuntaharrastuksen tueksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Liikuntaharrastus löytyi läheltä kotiani.	☐	☐	☐	☐	☐

Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus?

Sain sopivat kuljetuspalvelut harrastuspaikalle.

Minulla on hyvä motivaatio liikuntaa kohtaan.

Liikunnan harrastaminen on hauskaa.

Löysin hyvän avustajan, joka jatkaa harrastusta kanssani.

Voin harrastaa yksin ilman ryhmää.

Sain vaikuttaa itse harrastusvalintaan.

Liikunta tuo minulle iloa.

Harrastaminen onnistuu koulun jälkeen.

Muu,
mikä?

19. Arvioi seuraavien väittämien avulla, mitkä tekijät rajoittivat sinua löytämästä liikuntaharrastusta.

Minulla ei ole aikaa liikuntaan.

Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
☐	☐	☐	☐	☐

Minulla ei ole kaveria, jonka kanssa käydä liikkumassa.

Kokeilemissani lajeissa ei ollut hyvää ohjaajaa.

En löytänyt mukavaa porukkaa, jossa voisin aloittaa harrastuksen.

En pidä liikunnasta.

Koen, että en pärjää tai pysty.

En pysty kulkemaan itsenäisesti harrastuspaikalle.

Koin epäonnistumisia Valtti-ohjelman aikana.

En löytänyt soveltuvia apuvälineitä liikuntaharrastuksen tueksi.

Liikuntaharrastus on liian kaukana kodistani.

Minulla ei ole kuljetuspalvelua harrastuspaikalle.

Minulla ei ole motivaatiota liikuntaa kohtaan.

Minulla ei ole avustajaa, joka voisi jatkaa harrastusta kanssani.	☐	☐	☐	☐	☐
Harrastusta ei voi jatkaa ilman soveltuvaa ryhmää.	☐	☐	☐	☐	☐
En päässyt vaikuttamaan harrastuskokeiluihin.	☐	☐	☐	☐	☐
Haluamaani liikuntapaikkaan ei ole esteetöntä pääsyä.	☐	☐	☐	☐	☐
En tiedä, mitä voisin harrastaa.	☐	☐	☐	☐	☐
Muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

D. VALTTI-OHJELMAN PALAUTE JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tässä osiossa pääset kertomaan kokemuksiasi Valtti-ohjelmasta. Valtti-ohjelmalla tarkoitetaan kokonaisuutta, johon kuuluvat yhteydenotot, ensimmäinen tapaaminen, harrastekokeilusuunnitelman teko, harrastekokeilut ja lopputapaaminen. Valtilla tarkoitetaan opiskelijaa tai vapaaehtoista, joka oli tukenasi ja kaverinasi Valtti-ohjelman ajan.

20. Arvioi Valtti-ohjaajasi toimintaa seuraavien väittämien avulla *

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Valtti kuunteli mielipiteitäni ja ajatuksiani.	☐	☐	☐	☐	☐
Valtti auttoi etsimään mieluisia ja sopivia harrastusvaihtoehtoja.	☐	☐	☐	☐	☐
Valtti auttoi luomaan yhteyksiä liikuntatarjontaan ja ohjaajiin, sopimaan kokeiluista.	☐	☐	☐	☐	☐
Valtti oli kaveri ja tukija.	☐	☐	☐	☐	☐
Valtti toimi personal trainerina ja innosti minua liikkumaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Valtti neuvoi muita ohjaajia ja valmentajia harrastekokeiluissa.	☐	☐	☐	☐	☐
Valtti auttoi siirtymisissä harrastuspaikalle ja takaisin.	☐	☐	☐	☐	☐
Valtti neuvoi minua ja perhettäni erilaisissa harrastamista helpottavissa erityiskysymyksissä.	☐	☐	☐	☐	☐
Valtti avusti minua liikuntapaikalla, liikuntatilanteissa tai pukeutumisessa.	☐	☐	☐	☐	☐
Valtti innosti koko perhettä yhteiseen liikkumiseen.	☐	☐	☐	☐	☐
Valtti toi lisäideoita nykyisen harrastustarjontani monipuolistamiseksi.	☐	☐	☐	☐	☐

21. Mitä jäit vielä kaipaamaan Valtti-ohjelmalta tai onko sinulla kehittämisehdotuksia jatkoa ajatellen?

Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus?

22. Miten muu perheesi koki Valtti-ohjelmaan osallistumisen?

23. Arvioi Valtti-ohjelman kokonaisuutta seuraavien väittämien avulla *

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Valtti-ohjelman ajankohta oli sopiva perheelleni.	☐	☐	☐	☐	☐
Aikataulujen yhteensovittaminen Valtin kanssa sujui hyvin.	☐	☐	☐	☐	☐
Valtti-ohjelman kokonaiskesto oli sopiva.	☐	☐	☐	☐	☐
Harrastekokeilujen maksut olivat sopivia perheelleni.	☐	☐	☐	☐	☐
Kustannukset rajoittivat osallistumista Valtti-ohjelmaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Hakisin uudelleen mukaan Valtti-ohjelmaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Suosittelisin Valtti-ohjelmaa muille.	☐	☐	☐	☐	☐

24. Mitä muuta haluat tuoda esille?

25. Kuka täytti tämän kyselyn? *

- Valtti-ohjelmaan osallistunut lapsi tai nuori täytti kyselyn itse
- Lapsi tai nuori täytti kyselyn vanhemman/vanhempien avustuksella
- Toinen vanhemmista tai vanhemmat täyttivät kyselyn

(Sivu 0 / 29)

LIITE 9. Valttien palautekysely

Palautekysely Valteille

A. Valtin esitiedot

1. Onko Valtti-ohjelma kohdallasi:

- Päättynyt, milloin oli viimeinen kerta?
- Keskeneräinen, arvioitu viimeinen kokeilu
- Keskeytyi kokonaan, selitys

2. Vastaajan ikä

3. Vastaajan sukupuoli

- Mies
- Nainen
- En halua sanoa

4. Teitkö Valtti-kokeilut osana opintojasi vai vapaaehtoisena?

- Olin vapaaehtoinen
- Tein Valtin osana opintojani

5. Jos teit Valtin osana opintojasi, mikä on oppilaitoksesi?

6. Millä alalla toimit tai opiskelet?

- Liikunta ja vapaa-aika (LPT)
- Liikunta ja vapaa-aika (AMK)
- Fysioterapia

Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus?

- Toimintaterapia
- Sosionomi
- Hoitoala
- Kasvatus/opetus
- Muu kasvatusala
- Muu, mikä?

7. Aikaisempi kokemus ennen Valtti-ohjelmaa soveltavassa liikunnassa ja erityislasten ohjaamisessa

Mikä näistä määritelmistä kuvaa sinua parhaiten ennen Valtti-ohjelman alkua?

- Olin kokematon/vasta-alkaja
- Minulla oli jonkin verran kokemusta tai osaamista
- Minulla oli runsaasti kokemusta ja osaamista

8. Valttien ja ohjattavien määrä.

Toimitko yksin Valttina vai parin kanssa, oliko sinulla yksi tai useampi ohjattava?

- Olin yksin Valttina yhdelle ohjattavalle
- Meitä oli kaksi Valttia yhdelle ohjattavalle
- Olin yksin Valttina kahdelle ohjattavalle
- Jokin muu, mikä?

B. Valtti-ohjelman toteutus/Valttina toimiminen

9. Mistä kuulit Valtti-ohjelmasta?

Useampi vastaus mahdollinen

- Koulu
- VAU ry:n infotilaisuus
- VAU ry:n kotisivut
- Sosiaalinen media
- Tuttava
- Jokin muu, mikä?

10. Osallistuitko VAU ry:n järjestämiin Valtti-aiheisiin koulutuksiin ja seminaareihin (koulun ulkopuolella)?

- Kyllä, mihin? Oliko siitä hyötyä?
- En

11. Kuinka monta harrastekokeilua ohjattavasi sai?

12. Milloin tapasit ohjattavasi ensimmäisen kerran?

- Kesäkuussa
- Heinäkuussa
- Elokuussa
- Syyskuussa
- Lokakuussa

Jokin muu, mikä?

13. Järjestittekö alku- ja lopputapaamisen?

- Kyllä, järjestin molemmat
- Ei

14. Jos vastasit ei, kuvaile miten asiat järjestit

15. Mitä kautta etsit ohjattavallesi harrastuksia?

Voit valita useamman vaihtoehdon

- Internetin hakukone (esim. Google)
- Valttien Facebook-sivut
- Muu sosiaalinen media
- VAU ry:n sivut
- Kunnan liikuntatoimi, erityisliikunnan ohjaajat
- Koulun materiaaleista
- Valtti-koordinaattorin antamasta listasta
- Jokin muu, mikä?

16. Millä perusteella valitsitte harrastuskokeilut

Valitse kunkin väittämän kohdalla, kuina paljon sillä oli vaikutusta harrastekokeilujen valintaan. 1 on erittäin vähän ja 5 erittäin paljon.

	1	2	3	4	5
Ohjattavan omat toiveet	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjattavan perheen toiveet	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjattavan toimintakyky	☐	☐	☐	☐	☐
Lähialueen tarjonta	☐	☐	☐	☐	☐
Valtin (sinun) oma kiinnostus ja harrastustausta	☐	☐	☐	☐	☐
Joku muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus?

17. Oliko harrastusmahdollisuuksien löytäminen vaikeaa?

- Ei
- Kyllä

18. Mitkä seuraavista vaikeuttivat harrastuksen etsimistä?

Useampi vastaus mahdollinen

- Tarjonta oli vähäistä
- Ohjattavalla ei ollut selkeitä kiinnostuksen kohteita
- Ohjattavalle soveltuvaa ryhmää ei ollut
- Harrastuksen tarjoajalla ei ollut riittävä osaamista
- Ryhmät olivat täynnä
- Harrastus oli kaukana
- Sopivien välineiden puute
- Harrastusten ajankohdat eivät sopineet ohjattavalle
- Harrastuspaikka ei ollut esteetön
- Ohjattavan tai perheen toiveet olivat vaikeita toteuttaa
- Muu, mikä?

19. Paljonko sinulle kertyi kustannuksia Valtti-ohjelman takia?

Summa, jonka laskutit VAU ry:ltä

- Yli 100€
- 50-99€
- 11-49€
- Alle 10€
- Ei kustannuksia,
koska:

20. Millainen oli roolisi Valttina?

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En eri enkä samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Otin ohjattavani mielipiteet hyvin huomioon.	☐	☐	☐	☐	☐
Autoin ohjattavaani mieluisten ja sopivien harrastusvaihtoehtojen löytämisessä.	☐	☐	☐	☐	☐
Autoin ohjattavaani luomaan yhteyksiä liikuntatarjontaan ja ohjaajiin, sopimaan kokeiluista.	☐	☐	☐	☐	☐
Olin kaveri ja tukija.	☐	☐	☐	☐	☐
Toimin personal trainerina ja innostin ohjattavaa ohjattavaa liikkumaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Neuvoin muita ohjaajia ja valmentajia harrastekokeiluissa.	☐	☐	☐	☐	☐

- Neuvoin ohjattavaa ja perhettä erilaisissa harrastamista helpottavissa erityiskysymyksissä.
- Avustin siirtymisissä, liikuntatilanteissa ja pukeutumisessa.
- Innostin koko perhettä yhteiseen liikkumiseen.
- Toin lisäideoita ohjattavani nykyisen harrastustarjonnan monipuolistamiseksi.
- Muu, mikä?

C. Valtti-ohjelman tavoitteiden onnistuminen ja vaikutukset

21. Mitkä olivat ensimmäisen tapaamisen aikana sovitut tavoitteet (1-3) ja miten ne saavutettiin (viimeisen tapaamisen palaute)

Käytä apuna harrastekokeilupäiväkirjaa, osa 1

Tavoite 1 <input type="text"/>	Palaute 1 <input type="text"/>
Tavoite 2 <input type="text"/>	Palaute 2 <input type="text"/>
Tavoite 3 <input type="text"/>	Palaute 3 <input type="text"/>

22. Kokeiliko ohjattava uutta lajia tai liikuntamuotoa?

- En tiedä
- Ei
- Kyllä, mitä?

23. Löysikö ohjattava uuden harrastuksen?

- Kyllä, ohjattava käy säännöllisesti uudessa harrastuksessa, mikä?
- Ei, mutta ohjattava sai ideoita harrastamiseen, millaisia?
- Ei
- En tiedä

24. Lisääntyikö mielestäsi ohjattavan liikunnallinen aktiivisuus Valtti-ohjelman aikana?

- Kyllä, mielestäni ohjattava on nyt aktiivisempi kuin ennen
- Ei, lisätietoa
- En tiedä

25. Arvioi perheen ja ohjattavan mukanaoloa Valtti-ohjelmassa

Arvioi väittämiä asteikolla 1-5, joss 1 on täysin eri mieltä, ja 5 täysin samaa mieltä

Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus?

	En osaa sanoa	1	2	3	4	5
Perhe oli aktiivisesti itse yhteydessä Valttiin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Perhe vaikutti harrastusvalintoihin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Perhe osallistui harrastusten etsimiseen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Perhe osallistui harrastuskokeiluihin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Perheen kiinnostus liikuntaa kohtaan lisääntyi ohjelman myötä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjattava toimi aktiivisesti ja oma-aloitteisesti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjattava kanssa oli helppo kommunikoida	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjattava oli valmiiksi innostunut liikunnasta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjattava oli avoin uusille ideoille	☐	☐	☐	☐	☐	☐

26. Ohjattavan palaute lajikokeiluissa

:) tarkoittaa hymynaamaa :| tarkoittaa neutraalia :(tarkoittaa mutrunaamaa

	:)	:	:(
Kokeilu 1 <input type="text"/>	☐	☐	☐	Lisätietoja 1 <input type="text"/>
Kokeilu 2 <input type="text"/>	☐	☐	☐	Lisätietoja 2 <input type="text"/>
Kokeilu 3 <input type="text"/>	☐	☐	☐	Lisätietoja 3 <input type="text"/>
Kokeilu 4 <input type="text"/>	☐	☐	☐	Lisätietoja 4 <input type="text"/>

D. Oma oppiminen ja loppupalaute

27. Kuinka usein olit yhteydessä Valtti-koordinaattoriisi?

- Vain alussa ja lopussa
- Muutaman kerran kokeilun aikana
- Viikoittain
- Useasti viikossa
- Muu

28. Pysytkö mielestäsi ajan tasalla tärkeistä Valtti-ohjelmaan liittyvistä asioista ohjelman aikana?

- Kyllä
- Ei, miksi?

29. Tukiko Valtti-koordinaattori sinua tarpeeksi? Miten? Anna lisätietoja.

- Kyllä
- Ei

30. Lähtisitkö uudelleen Valtiksi?

- Kyllä
- Mahdollisesti
- En

31. Suositteletko Valtiksi ryhtymistä tutuille tai muille opiskelijoille?

- Kyllä
- Ei

Ohjeistus oli, että Valtti ei toimisi ohjattavana kuljettajana eikä henkilökohtaisena avustajana.

32. Toteutuivatko kokeilut näiden ohjeiden mukaisesti?

- Kyllä, yhteistyö oli sujuvaa
- Kyllä, mutta jouduin muistuttamaan perhettä/ohjattavaa roolistani
- Ei, jouduin joustamaan ohjeistuksesta, miksi?
- En tiennyt koko ohjeistuksesta

33. Lisäsikö Valtti-ohjelma tietämystäsi erityislasten liikunnasta?

- Kyllä
- Ei

34. Kuinka hyvin tunnet nyt VAU ry:n?

- Hyvin
- Kohtalaisesti
- En ollenkaan

35. Jos olet opiskelija, niin oliko Valtti-ohjelma helppo sovittaa yhteen kurssisi oppimistavoitteiden kanssa?

- Kyllä
- Melko helppo
- Ei

36. Opitko hyödyllisiä asioita tulevaa uraasi ajatellen?

- Kyllä
- En

37. Mikä oli parasta Valtti-ohjelmassa?

Kirjoita tähän halutessasi lisäpalautetta ohjelman onnistumisesta

Lisääntyikö liike, löytyikö harrastus?

38. Mikä oli haastavinta Valtti-ohjelmassa?

39. Sana on vapaa

Ota sana kiinni ja kirjoita se tähän. Jos haluat sanoa jotain, antaa risuja ja ruusuja, niin nyt on se hetki!

LIITE 10. Opettajien palautekysely

Palautekysely Valtti-ohjelmassa 2016 mukana olleiden oppilaitosten opettajille

1. Oppilaitos

- Lapin AMK
- Oulun AMK
- Vaasan Ammattiopisto
- Savonia AMK
- Vuokatin urheiluopisto
- Saimaan AMK
- Jyväskylän Yliopisto
- JAMK
- SAMK
- TAMK
- Varalan urheiluopisto
- Tampereen yliopisto
- Haaga-Helia AMK
- LAMK
- Liikuntakeskus Pajulahti
- Turun AMK
- Laurea AMK
- Arcada AMK
- Metropolia AMK
- Jokin muu

2. Minkä koulutusohjelman suuntaamana vastaat kyselyyn? *

Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Liikunta ja vapaa-aika (LPT)
- Liikunta ja vapaa-aika (AMK)
- Fysioterapia
- Toimintaterapia
- Sosionomi
- Hoitoala
- Kasvatus/opetus
- Muu kasvatusala
- Muu, mikä

3. Montako opiskelijaanne osallistui Valtti-ohjelmaan? *

Opiskelijoita

- osallistui
- En tiedä

4. Montako opintopistettä opiskelijat saivat? *

5. Mitä opetuksen tavoitteita oletit/toivoit Valtti-ohjelman palvelevan? *

Mainitse kolme keskeisintä opetuksen tavoitetta.

1.

2.

3.

6. Arvioi miten edellä mainitsemäsi tavoitteet tuli saavutettua? *

7. Oliko Valtti-ohjelman osallistuminen pakollista vai vapaaehtoista? *

Voit vastata molempiin.

- Pakollista, mihin opintokokonaisuuteen liittyen
- Vapaaehtoista, mihin opintokokonaisuuteen liittyen

8. Palautetta/ajatuksiasi, miten Valtti-ohjelma olisi toteutettavissa osana opintoja? *

9. Oliko ryhmässä Valtti-ohjelman keskeyttäneitä?

- Ei
- Kyllä, lisätietoja

10. Roolisi Valtti-ohjelmassa? *

Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Ohjelmasta tiedottaja/ohjelman markkinoija
- Valttien etsijä
- Valttien ohjeistaja eri vaiheiden suorittamisessa
- Aikatauluttaja
- Asiantuntija/neuvoja/ammattilinen tietolähde
- Hankalien tapausten selvittäjä
- Auktoriteetti/eteenpäin tuuppia/tsemppari
- Taustahahmo

Lisääntykö liike, löytykö harrastus?

Joku muu, mikä

11. Kuinka paljon Valtti-ohjelma työllisti sinua ohjelman eri vaiheissa?

	Ei työllistänyt	Työllisti hieman	Työllisti sopivasti	Työllisti paljon	Työllisti liikaa
Suunnitteluvaiheessa 2015. Liikuntamaan kokous, sähköpostit... *	☐	☐	☐	☐	☐
Hakuvaiheessa. Oppilaitoksissa järjestetyt infot/Valttistartit, tiedotus... *	☐	☐	☐	☐	☐
Valttiparien muodostusvaiheessa. Lisä Valttien etsintä... *	☐	☐	☐	☐	☐
Sopimus/Vahvistuslomakkeiden täyttämässä. *	☐	☐	☐	☐	☐
Harrastuskokeiluiden suorittamisessa. Ohjelman käytännön toteutus... *	☐	☐	☐	☐	☐
Lopetus/purku vaiheessa. Opiskelijoiden raportit, opintopisteiden kirjaus, Supertapaaminen 26.11... *	☐	☐	☐	☐	☐
Muu vaihe, mikä <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

12. Jos jokin vaihe työllisti sinua liikaa, mistä se johtui? Ideoi miten tulevaisuudessa tällaiset tilanteet ratkotaan.

Erityisesti, miten sopimuslomakkeiden täyttämistä saataisiin helpommaksi. Kerro myös vaiheista, joita emme osanneet kysyä edellisessä kysymyksessä.

13. Arvioi ohjelman eri osa-alueiden onnistumista opetuksen/oppilaitoksesi näkökulmasta.

	Erittäin huono	Huono	Ihan ok	Hyvä	Erittäin hyvä
Ohjelman markkinointi *	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutukset, oppilaitoksissa järjestetyt Valttistartit *	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteistyö VAU:n kanssa *	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteistyö Valttikoordinaattorin kanssa *	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedonkulku *	☐	☐	☐	☐	☐
Roolitus, työtehtävien ja vastualueiden jakaminen *	☐	☐	☐	☐	☐
Aikataulun rakenne *	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelijoille jaettavat materiaalit *	☐	☐	☐	☐	☐
Joku muu, mikä <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

14. Jos jokin Valtti-ohjelman osa-alue toimi mielestäsi huonosti, mistä se johtui ja miten siitä voisi tehdä toimivamman?

Voit kertoa myös Valtti-ohjelman osa-alueesta, jota emme osanneet kysyä edellisessä kysymyksessä.

15. Valtti-ohjelmalle on suunniteltu jatkoa vuodelle 2017. Onko oppilaitoksenne mukana tulevassa Valtti-ohjelmassa? *

- Kyllä
 Ei
 Ehkä

16. Valtti-ohjelman palaute ja kehittämissuhteet *

Risut, ruusut, tuliko yllätyksiä, suurimmat haasteet, sudenkuopat ja onnistumiset. Esim. mitä muita tahoja voitaisiin hyödyntää, jotta saataisiin Valtteja myös syrjäseuduille? Kommentteja Valttien vapaaehtoisuudesta ja oman roolisi toteutumisesta ohjelmassa? Sana on vapaa.

17. Vastajaan yhteystiedot *

Etunimi

Sukunimi

Matkapuhelin

Sähköposti

LIITE 11. Kuntien liikuntatoimen palautekysely

Valtti-ohjelman 2016 palautekysely erityisliikunnanohjaajille/kunnan liikuntatoimelle

1. Missä määrin olet seurannut tai olet ollut mukana Valtti-ohjelman toteutuksessa? *

- Olen tietoinen
- En ole tietoinen
- Olen tietoinen, mutta en mukana toteutuksessa
- Olen mukana toteutuksessa,
- miten?

2. Onko Valtti-ohjelmasta ollut hyötyä sinulle työssäsi? *

- Kyllä, miten
- Ei, lisätietoja

3. Millä tavalla erityisliikunnanohjaaja/kunnan liikuntatoimi voisivat osallistua Valtti-ohjelman eri vaiheisiin? *

Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Tiedotus ohjelmasta, miten
- Valttien (opiskelijoiden) neuvonta ja opastaminen, miten
- Harrastusmahdollisuuksien kartoittaminen, miten
- Harrastuskokeiluiden tukeminen, miten
- Muuhun, miten

4. Palautetta ja kehittämissuhteita Valtti-ohjelmasta? *

Millä keinoilla Valtti-ohjelma saadaan toimivammaksi? Mitä tahoja voidaan hyödyntää, jotta tavoitetaan myös harvaan asutut seudut? Risuja ja ruusuja. Sana on vapaa.

5. Valtti-ohjelmalle on suunniteltu jatkoa vuodeksi 2017. Oletko kiinnostunut olemaan mukana tulevassa Valtti-ohjelmassa? *

- Kyllä
- En
- Ehkä

6. Yhteystiedot

Etunimi

Sukunimi

Sähköposti

Työnantaja

LIITE 12. Valtti-ohjelmaan hakeneet, peruneet ja toteuttaneet lapset ja nuoret

Alue	Hakijat		Valttikokeilut		Suorittaneet Valtin			Harrastus löytyi
	Kaikki hakijat 1.6.2016	Ilman valttia jääneet	Aloittaneet 1.8.2016	Peruutus/ keskeytys	Kyselyyn vastanneet	Muu tieto (päiväkirja, koordinaattori)	Kaikki Valtin suorittaneet yht	
PK-seutu	119	28	78	22	43	27	69	29
Tampere	40	0	36	7	23	6	29	13
Turku	18	0	17	2	10	7	17	12
Oulu	30	12	14	4	8	6	14	7
Kainuu	21	7	13	1	6	7	13	1
Kuopio	10	0	9	1	7	2	9	4
Vaasa	12	1	11	0	5	6	11	5
Lappeenranta	14	1	13	0	9	4	13	6
Jyväskylä	24	1	22	2	16	5	21	9
Pori	20	12	6	2	5	1	6	4
Rovaniemi	15	4	11	3	5	3	8	3
Lahti	18	0	18	1	11	6	17	7
Uusimaa	19	7	12	2	5	3	8	5
Kotka-Kouvola	7	5	2	0	2	0	2	2
Yhteensä	367	78	262	47	155	83	237	107

LIITE 13. Valtti-ohjelmaan hakeneiden lasten ja nuorten taustatiedot

Taustamuuttuja	Kaikki hakijat (n=367)
	n (%)
Sukupuoli, poikia	247 (67.3)
Ikä, ka (sd)	11.8 (3.8)
Äidinkieli suomi	339 (92.4)
Toimintakyky erittäin vaikeaa tai ei onnistu lainkaan	
Näkeminen	25 (6.8)
Kuuleminen	11 (3.0)
Liikkuminen	47 (12.8)
Keskittyminen	109 (29.7)
Itsestä huolehtiminen	90 (24.5)
Kommunikointi	107 (29.2)
Lääkitys	159 (43.8)
Liikkumisen apuväline	101 (27.7)
Avustajan tarve	308 (85.1)
Osallistuminen liikunnanopetukseen lähes aina	297 (91.4)
Terapiassa käynti	255 (69.7)
Harrastus	233 (63.5)
Fyysinen aktiivisuus, lähes joka päivä tai joka päivä	
Kevyt	95 (25.9)
Keskiraskas tai raskas	53 (14.4)

LIITE 14. Valtti-ohjelman aikana löytyneet liikuntaharrastukset sukupuolittain ja yhteensä %

Laji	Pojat (n=55)	Tytöt (n=28)	Yhteensä (n=83)
kamppailulajit	22.4	8.6	17.2
tanssi	1.7	22.9	9.7
liikuntakerhot	8.6	5.7	7.5
koripallo	12.1	0.0	7.5
ratsastus	5.2	11.4	7.5
uinti	6.9	5.7	6.5
kuntosali	6.9	5.7	6.5
jalkapallo	6.9	2.9	5.4
temppeilu/sirkus	5.2	2.9	4.3
voimistelu	1.7	8.6	4.3
sulkapallo	6.9	0.0	4.3
jääurheilu	1.7	5.7	3.2
salibandy	1.7	5.7	3.2
yleisurheilu	1.7	2.9	2.2
keilailu	1.7	2.9	2.2
kiipeily	1.7	2.9	2.2
partio	1.7	2.9	2.2
pyöräily	1.7	0.0	1.1
frisbeegolf	1.7	0.0	1.1
lentopallo	0.0	2.9	1.1
ampuminen	1.7	0.0	1.1

